

نقش میانجی استقامت در رابطه بین شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی و معنویت با تاب‌آوری خانواده

ژاله بحرایی^{ID}

سیدعلی حسینی‌المدنی^{ID}

احمد باصری^{ID}

دانشجوی دکتری گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
استادیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
استادیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم اجتماعی و فرهنگی، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران

دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۱۱ | پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۰۲ | ایمیل نویسنده مسئول: alihosseiniamadani@yahoo.com

چکیده

هدف: هدف از این پژوهش بررسی نقش میانجی استقامت در رابطه بین شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی و معنویت با تاب‌آوری خانواده بود. روش: روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی و جامعه آماری کلیه زنان و مردان متأهل شاغل در کادر آموزشی سازمان آموزش و پرورش شهر تهران در سال ۱۳۹۹ به تعداد ۴۶۲۵۷ نفر (۳۲۰۴۶ نفر زن و ۱۴۲۱۱ نفر مرد) بودند. حجم نمونه ۴۲۰ نفر از این افراد بر اساس دیدگاه کلاین (۲۰۱۶) و به شیوه نمونه‌گیری غیر تصادفی در دسترس به شیوه آنلاین انتخاب و به پرسشنامه‌های تاب‌آوری خانواده سیکبی (۲۰۰۵)، شادمانی زناشویی آزرین و همکاران (۱۹۷۳)، نیازهای بنیادین روانشناختی لاگاردیا و همکاران (۲۰۰۰)، معنویت پارسیان و دونینگ (۲۰۰۹) و فرم کوتاه مقیاس استقامت (GRIT-S) داکورث و کوین (۲۰۰۹) پاسخ دادند. الگوی پیشنهادی از طریق مدل معادلات ساختاری با استفاده از SPSS و AMOS نسخه ۲۴ تحلیل شد. یافته‌ها: نتایج نشان داد مسیرهای مستقیم شادمانی زناشویی ($\beta=0/309$ و $P=0/002$)، نیازهای بنیادین روانشناختی ($\beta=0/556$ و $P=0/001$)، معنویت ($\beta=0/309$ و $P=0/001$) و استقامت ($\beta=0/632$ و $P=0/001$) بر تاب‌آوری خانواده معنادار بودند؛ همچنین اثرات غیرمستقیم شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی و معنویت از طریق نقش میانجی استقامت بر تاب‌آوری خانواده معنادار بود ($P=0/01$). نتیجه‌گیری: مدل ساختاری اصلاح شده پژوهش برآزش مطلوب و قابل قبول با داده‌های پژوهشی داشت و این گام مهمی در جهت شناخت عوامل مؤثر بر تاب‌آوری خانواده در افراد متأهل است.

کلیدواژه‌ها: تاب‌آوری خانواده، شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی، معنویت، استقامت

فصلنامه علمی علمی پژوهشی خانواده‌درمانی کاربردی

شاپا (الکترونیکی) ۲۴۲۰-۲۷۱۷

<http://Aftj.ir>

دوره ۲ | شماره ۲ | پیاپی ۶ | ۱۴۹-۱۲۴

تابستان ۱۴۰۰

نوع مقاله: پژوهشی

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:

درون‌متن:

(بحرایی، حسینی‌المدنی، باصری، ۱۴۰۰)

در فهرست منابع:

بحرایی، ژاله، حسینی‌المدنی، سید علی، باصری، احمد. (۱۴۰۰). نقش میانجی استقامت در رابطه بین شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی و معنویت با تاب‌آوری خانواده. فصلنامه خانواده‌درمانی کاربردی، ۲(۲) پیاپی ۶: ۱۲۴-۱۴۹.

مقدمه

خانواده یکی از رکن‌های اصلی جامعه به شمار می‌رود (وامپلر، بلو، مک‌وای، میلر و وامپلر، ۲۰۱۹). دستیابی به جامعه سالم آشکارا در گرو سلامت خانواده است و تحقق خانواده سالم مشروط به برخورداری افراد آن از داشتن رابطه‌ای مطلوب با یکدیگر (هادیان و امینی، ۱۳۹۸) و تاب‌آوری در خانواده است (ریدر، پانتالئو، کیلر، رویی، کازاک و همکاران، ۲۰۲۰). خانواده به‌عنوان یک نظام بر تاب‌آوری افراد تأثیرگذار است. خانواده یک نظام حمایتی بر اعضای خود می‌باشد و در نتیجه ابزاری جهت تاب‌آوری اعضای آن محسوب می‌شود (حسینی‌المدنی، ۱۳۹۵). مسئله اصلی این است که چرا بعضی افراد در شرایط چالش‌برانگیز رشد می‌کنند، اما برخی دیگر نه؟ مطالعه تاب‌آوری سعی در یافتن پاسخ به این سؤال دارد که چرا بعضی افراد در مواقع گرفتاری، تحمل و بردباری بیشتری از خود نشان می‌دهند؟ تاب‌آوری در سطح فردی، یک فرآیند، توانایی، یا پیامد سازگاری موفقیت‌آمیز (آلمیدا، دیاز، خاویر و تورگال، ۲۰۲۰) علیرغم شرایط تهدیدزا و آسیب‌زا توصیف شده است (آلارکون، کریزو، هویلا و بلانکا، ۲۰۲۰). در واقع تاب‌آوری، سازگاری مثبت در واکنش به شرایط ناگوار است (شی، یانگ، لائو و لائو، ۲۰۲۰). افزون بر این که تاب‌آوری به‌عنوان توانایی مقابله، استقامت ورزیدن و ایستادگی کردن در برابر شرایط تنیدگی‌زا و تهدیدزا تعریف شده است (سالمینن، پرتولا و پورو، ۲۰۲۰). تاب‌آوری فردی عاملی است که باعث انعطاف‌پذیری و مقابله مؤثر با عوامل و موقعیت‌های استرس‌زا می‌شود (هوانگ، آرنولد، ترولور و اولجارویچ، ۲۰۲۰). تاب‌آوری در سطح خانواده نیز می‌تواند دارای پیامدهای مثبت برای کانون خانواده باشد (فاسیو، گاندینی، رنزی، فیورتی، کریکو و پراوتونی، ۲۰۱۹).

به‌طوری‌که تاب‌آوری خانواده^۱ را به‌عنوان توانایی خانواده برای پاسخ مثبت به یک وضعیت نامطلوب (لی، ژیاو، لوان، لی و وانگ، ۲۰۱۹) و بیرون آمدن از آن وضعیت با احساس قدرت، مدیریت و اعتمادبه‌نفس بیشتر نسبت به مرحله قبل تعریف کرده‌اند (سیمون و همکاران، ۲۰۰۵؛ به نقل از کریمی‌نژاد، صادقی و غلامرضایی، ۱۳۹۸). بر اساس نتایج تحقیقات زوجینی که در زندگی خود تاب‌آوری بیشتری دارند، ارزیابی شناختی بهتر و مطلوب‌تری نسبت به زندگی دارند و به همین خاطر خوشحالی و شادمانی زناشویی^۲ بالاتری را تجربه می‌کنند (شورت، بارنز، کارسون و پلات، ۲۰۲۰؛ یلدریم و بلن، ۲۰۱۹؛ گئورگولاس-شری و کلی، ۲۰۱۹).

شادمانی به‌عنوان یک ملاک رضایت از زندگی در نظر گرفته شده است و که سه عنصر کلیدی شامل عاطفه مثبت، احساس رضایت بالا و نداشتن احساسات منفی است. به‌عبارتی دیگر، شادمانی محصول شناخت‌های فرد است، به این معنا که افراد ارزیابی‌های شناختی و ادراکی خود از زندگی را انجام می‌دهند و در نتیجه آن‌ها میزان رضایت از زندگی خود را مثبت یا منفی ارزیابی می‌کند که جنبه مثبت این ارزیابی را به‌عنوان شادمانی تعریف کرده‌اند (داینر^۳، ۱۹۸۴؛ به نقل از گالوائو، جوسوس، پینهایرو و وایسئو، ۲۰۲۰).

شادمانی تجربه احساس نشاط، خوشی و نیز دارا بودن این احساس که فرد زندگی خود را خوب، با معنا و بالارش بداند در نظر گرفته شده است. شادمانی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های روانشناسی مثبت‌گرا^۴ (لامبرت،

1. family resilience
2. marital happiness
3. Diener
4. positive psychology

پاسمور و جوشنلو، ۲۰۱۹) با ویژگی‌های مثبت انسان مانند شکفتگی^۱ (کامپتون و هافمن، ۲۰۱۹)، پایین بودن سطح غم (بوند و لانگ، ۲۰۱۹)، بهزیستی ذهنی (واتکینز، مک‌لائوقاین و پارکر، ۲۰۱۹) در ارتباط است و کلید اصلی زندگی زناشویی پایدار و موفق در نظر گرفته شده است (چاکرابورتی، ماجی، سن، مالیک، بایدیا و دوبیدی، ۲۰۱۹). شادمانی زناشویی ارزیابی کلی فرد از میزان شادی در ابعاد مختلف ازدواج تعریف شده است و نقش مهمی در کیفیت زندگی زناشویی زوجین دارد و یک عنصر اساسی برای موفقیت در زندگی خانوادگی و رشد شخصی است. تکامل و تحول مثبت تنها زمانی امکان‌پذیر است که رابطه بین زوجین منسجم^۲، خرسندکننده و رضایت‌بخش باشد. لذا می‌توان شادمانی زناشویی را به‌عنوان تکامل و تحول مثبت همراه با رابطه زناشویی منسجم و رضایت‌بخش تعریف کرد (پاتل و دهار، ۲۰۲۰).

بر اساس پیشینه پژوهش بین شادمانی و بهزیستی ذهنی و شکوفایی رابطه وجود دارد. همچنین تاب‌آوری در رابطه بین شادمانی و بهزیستی ذهنی و شکوفایی نقش میانجی دارد (یلدریم و بلن، ۲۰۱۹). افزون بر اینکه شادمانی می‌تواند نقش مهمی در زندگی افراد برای دوری از هیجانات منفی و فارغ بودن از مشکلات روانشناختی، شادمانی در زندگی زناشویی نیز دارای اهمیت فراوانی است (لاورنس، روگرز، زاجاکوا و وادشورث، ۲۰۱۹). همچنین بر اساس نتایج یک پژوهش بین تاب‌آوری و نیازهای بنیادین روانشناختی^۳ رابطه وجود دارد و نیازهای بنیادین روانشناختی می‌توانند بر تاب‌آوری تأثیرگذار باشند (نئوفلد، موسییر و مالین، ۲۰۲۰؛ گونزالز، کاستیلو و بالاگوئر، ۲۰۱۹). بر اساس نظریه خودتعیین‌گری رایان و دسی (۲۰۱۹) سه نیاز بنیادی خودمختاری، شایستگی و تعلق مطرح می‌شود که به لحاظ انگیزشی در پیگیری اهداف و همچنین محتوای اهدافی که فرد دنبال می‌کند، نقش دارند و از طریق فرآیندهای خودتنظیمی در افراد باعث انگیزش درونی و رفتار خودتعیین‌گر می‌شوند (نتومانیس، نگ، پرستویچ، کوئستد، هانکوکس، سوگرسن-نتومانی و ویلیامز، ۲۰۲۰). گلاسر معتقد است که در یک رابطه زناشویی موفق و رضایت‌بخش این پنج نیاز به نحوی تأمین می‌شوند و بی‌توجهی به آن‌ها با نارضایتی در رابطه همراه است (دوبا، جیل، گراهام، بریتسمن و میناترا، ۲۰۰۹).

همچنین اعتقاد بر این است که معنویت^۴ از نیازهای اساسی افراد است، به‌طوری‌که بر اساس نتایج یک پژوهش معنویت می‌تواند در رابطه بین تعارضات زناشویی و نیازهای اساسی رابطه میانجی داشته باشد (قاسمی مقدم، شفیع‌آبادی و شریفی، ۱۳۹۹) و بر تاب‌آوری و بالا رفتن سطح مقاومت و پایداری خانواده در برابر رویدادهای تنش‌زا تأثیر مثبتی دارد (پام، بیسلی، گاگیلاردی، کوئینگ و استانیفر، ۲۰۱۹؛ صالحی، هاشمیان و میرهاشمی، ۱۳۹۵؛ صیدی، پوراابراهیم، باقریان و منصور، ۱۳۹۰). فقدان معنا و معنویت در زندگی می‌تواند با عوامل فشارزای روانشناختی مرتبط باشد (ابراهیمی، شیرپور، زمانی و صاحبی، ۱۳۹۸)، به‌طوری‌که می‌تواند تاب‌آوری افراد در برابر عوامل فشارزای روانشناختی را بالا ببرد (اعظمی، معتمدی، دوستیان، جلالوند و فرزنانگان، ۱۳۹۱). معنویت در زندگی، یک فرایند فعال است که به افراد نیرو بخشیده و

1. Flourishing
2. coherent
3. basic psychological needs
4. spirituality

آن‌ها را به فعالیت‌های هدفمند ترغیب می‌کند (حاجیان نصرت و بهشتی‌فر، ۱۳۹۷) و تاب‌آوری افراد را افزایش می‌دهد (رجبیان ده زیره، درتاج، درتاج و الهی، ۱۳۹۸).

از جمله متغیرهایی که می‌تواند در رابطه بین شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی و معنویت با تاب‌آوری خانواده نقش میانجی داشته باشند استقامت است. چراکه شادمانی زناشویی (شورت و همکاران، ۲۰۲۰)، نیازهای بنیادین روانشناختی (گونزالز و همکاران، ۲۰۱۹) و معنویت (صالحی و همکاران، ۱۳۹۵) با تاب‌آوری خانواده رابطه دارد و از طرفی استقامت با شادمانی زناشویی (سینق و جها، ۲۰۰۸)، نیازهای بنیادین روانشناختی (جین و کیم، ۲۰۱۷) و معنویت (سینق و چوپرا، ۲۰۱۸) در ارتباط بود و خود استقامت نیز بر تاب‌آوری تأثیر می‌گذارد (مونتاس، راثو، اتاسی، شاپیرو، دیان و سالاما، ۲۰۲۱؛ مایر، شاتو، کولجیرانگ، ناسسیو، برگن و ویلسون، ۲۰۲۰). لذا استقامت می‌تواند متغیرهایی میانجی مناسبی در این پژوهش باشند. استقامت به‌عنوان اشتیاق وافر افراد برای دستیابی به اهداف بلندمدت است که این صفت غیر شناختی می‌تواند انگیزش، سرسختی و موفقیت افراد در دستیابی به اهداف درازمدت را پیش‌بینی کند (داکوورث و کوین، ۲۰۰۹) و به‌عنوان یک قدرت روانشناختی درون فردی توصیف‌شده است که به دارا بودن علائق و پشتکار در صورت عدم موفقیت در افراد اشاره دارد (کارامن، ولا، آگوئلا، سالدانا و مونتنگرو، ۲۰۱۸).

بر اساس پیشینه پژوهش سطوح استقامت ثبات علائق و پشتکار برای رسیدن به اهداف بلندمدت می‌تواند با تاب‌آوری (توانایی رویارویی با تنیدگی و موقعیت‌های دشوار) در ارتباط باشد. از این نظر می‌توان گفت که ویژگی‌های غیر شناختی مانند استقامت می‌تواند توانایی تاب‌آوری افراد را پیش‌بینی کنند (مونتاس و همکاران، ۲۰۲۱). با استناد به شواهد پژوهشی موجود، اهمیت تاثیرگذاری متغیرهایی چون شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی و معنویت بر تاب‌آوری خانواده استنباط می‌شود، اما این شواهد اولاً مقدماتی هستند؛ ثانیاً از انسجام و هماهنگی لازم برای نتیجه‌گیری برخوردار نیستند؛ و ثالثاً مجموعه این عوامل باهم و در تعامل با یکدیگر مورد بررسی قرار نگرفته‌اند. به همین جهت در پژوهش حاضر این عوامل باهم در نظر گرفته می‌شوند و روابط مستقیم و غیرمستقیم آن‌ها با تاب‌آوری خانواده بررسی می‌شود. نتایج این پژوهش می‌تواند مکانیسم‌های روانشناسی مثبت نگر، معنویت و غیره و تاثیرگذاری این متغیرها را به‌طور اختصاصی بر تاب‌آوری خانواده را مشخص کنند؛ بنابراین، این پژوهش به سؤال زیر پاسخ خواهد داد:

۱. آیا استقامت در رابطه بین شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی و معنویت با تاب‌آوری

خانواده نقش می‌تواند ایفا کند؟

روش پژوهش

مقیاس تاب‌آوری خانواده^۱. این مقیاس ۶۶ سؤالی توسط سیکبی (۲۰۰۵) طراحی شد و در پژوهش حسینی و حسین چاری (۱۳۹۲) که هنجاریابی شده است ۳ خرده مقیاس ارتباط خانوادگی و حل مسئله با سوالات ۱۷، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۸، ۳۹، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۶، ۴۷، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۳، ۶۴، ۶۵ و ۶۶؛ منابع مذهبی و اجتماعی با سوالات ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۷،

1. Family Resiliency Assessment Scale (FRAS)

۳۷، ۴۰، ۴۱، ۴۵، ۴۹، ۵۰، ۵۴، ۵۵، ۵۶ و ۶۱؛ و پذیرش مشکل با سوالات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ و ۱۲ را شناسایی کرده‌اند و سوالات ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۲۸، ۴۸، ۵۷ و ۶۲ در هیچ‌کدام از زیر مقیاس‌ها قرار نگرفته‌اند (حسینی و حسین‌چاری، ۱۳۹۲). نمره‌گذاری مقیاس به صورت ۴ درجه‌ای لیکرت می‌باشد به این صورت که برای کاملاً مخالفم نمره ۱، مخالفم نمره ۲، موافقم نمره ۳، کاملاً موافقم نمره ۴ در نظر گرفته شده است (بیزدانی، شفیع‌آبادی و حیدری، ۱۳۹۹). در پژوهش توسط سازنده آلفای کرونباخ در دامنه ۰/۷۰ تا ۰/۹۶ به دست آمده است (سیکبی، ۲۰۰۵). در پژوهش‌های خارجی ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آمده است (نادرووسکا، بلازک و لواندووسکا-والتر، ۲۰۲۰)؛ در پژوهش حاضر پایایی به دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف محاسبه شد که ضریب آلفای کرونباخ کل ۰/۸۸ و ضریب همبستگی برای تنصیف ۰/۷۶۴ و معنادار در سطح ۰/۰۱ به دست آمد.

مقیاس شادمانی زناشویی^۱. این مقیاس توسط آزرین و همکاران (۱۹۷۳) تهیه و در ایران توسط ثنایی ذاکر (۱۳۷۷) ترجمه شده است. نمره‌گذاری این مقیاس در طیف ۱۰ گزینه‌ای از کاملاً شاد ۱ نمره تا کاملاً ناشاد ۱۰ نمره قرار دارد و با جمع امتیازات هر سؤال، نمره کل این مقیاس برای هر فرد به دست می‌آید. حداقل جمع نمره‌ها ۱۰ و حداکثر ۱۰۰ خواهد بود. جمع کل نمره‌ها ۱۰ تا ۲۰ نشان‌دهنده شادمانی زناشویی پایین، ۲۰ تا ۵۵ نشان‌دهنده شادمانی زناشویی متوسط و نمره بالاتر از ۵۵ نشان‌دهنده شادمانی زناشویی بالا است (فرشیدمنش، داوودی، حیدری و زارع بهرام‌آبادی، ۱۳۹۸). در داخل ایران برای بررسی پایایی مقیاس از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۵ (امامی‌کله‌سر و رسولی، ۱۳۹۶)، ضریب ۰/۸۳ (کربلایی صالح و دشت بزرگی، ۱۳۹۹) و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ به دست آمده است (تویاری، بختیارپور، پاشا و برنا، ۱۳۹۹). در پژوهش حاضر پایایی به دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف محاسبه شد که ضریب آلفای کرونباخ کل ۰/۹۱ و ضریب همبستگی برای تنصیف ۰/۵۸۷ و معنادار در سطح ۰/۰۱ به دست آمد.

مقیاس نیازهای بنیادین روانشناختی^۲. این مقیاس توسط لاگاردیا، رایان، کوچمن و دسی (۲۰۰۰) تدوین شد که شامل ۲۱ سؤال و سه خرده مقیاس خودپیروی یا خودمختاری با سوالات ۱، ۴، ۸، ۱۱، ۱۴، ۱۷ و ۲۰؛ شایستگی با سوالات ۳، ۵، ۱۰، ۱۳، ۱۵ و ۱۹؛ تعلق یا نیازهای ارتباطی با سوالات ۲، ۶، ۷، ۹، ۱۲، ۱۶، ۱ و ۲۱ بود. نمره‌گذاری آن در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای می‌باشد به این صورت که کاملاً مخالفم ۱ نمره، مخالفم ۲ نمره تا حدودی مخالفم ۳ نمره، نظری ندارم ۴ نمره تا حدود موافقم ۵ نمره، موافقم ۶ نمره و کاملاً موافقم ۷ نمره تعلق می‌گیرد. سوالات ۳، ۴، ۷، ۱۱، ۱۵، ۱۶، ۱۸، ۱۹ و ۲۰ به صورت معکوس نمره دهی می‌شوند به این صورت که کاملاً نادرست ۵ نمره، نادرست ۴ نمره تا حدودی درست ۳ نمره، درست ۲ نمره و کاملاً درست ۱ نمره داده می‌شود. نمره بین ۲۱ تا ۴۲ بیان‌کننده پایین بودن سطح نیازهای بنیادین روانشناختی، نمره بین ۴۲ تا ۱۰۵ بیان‌کننده متوسط بودن سطح نیازهای بنیادین روانشناختی و نمره بالاتر از ۱۰۵ بیان‌کننده بالا بودن سطح نیازهای بنیادین روانشناختی در فرد است (علیزاده، ابوالمعالی و ارجمندنیا،

1. Marital Happiness Scale (MHS)

2. Basic Psychological Needs Scale (BPNS)

۱۳۹۶). در یک پژوهش روایی سازه مقیاس به روش تحلیل عاملی تأیید شده است و برای بررسی اعتبار مقیاس از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب کل سوالات ۰/۸۳ به دست آمده است (رحمانی زاده، هاشمی و نقش، ۱۳۹۵). در خارج از کشور برای بررسی اعتبار پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب کل مقیاس ۰/۷۰ به دست آمده است (ژائو، گئو و ژئو، ۲۰۲۰). در پژوهش حاضر پایایی به دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف محاسبه شد که ضریب آلفای کرونباخ کل ۰/۹۲ و ضریب همبستگی برای تنصیف ۰/۶۸۲ و معنادار در سطح ۰/۰۱ محاسبه و به دست آمد.

پرسشنامه معنویت^۱. این پرسشنامه به منظور سنجش اهمیت معنویت در زندگی افراد و ارزیابی ابعاد مختلف آن به وسیله پارسیان و دونینگ (۲۰۰۹) تهیه شده است و شامل ۲۹ سؤال و چهار مؤلفه خودآگاهی با سوالات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ و ۱۰؛ اهمیت اعتقادات معنوی با سوالات ۱۱، ۱۲، ۱۳ و ۱۴؛ فعالیت‌های معنوی با سوالات ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹ و ۲۰؛ نیازهای معنوی با سوالات ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸ و ۲۹ را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری پرسشنامه در طیف لکیرت ۴ درجه‌ای می‌باشد به این صورت که کاملاً موافقم ۴ نمره، موافقم ۳ نمره، مخالفم ۲ نمره و کاملاً مخالفم ۱ نمره تعلق می‌گیرد. روایی سازه پرسشنامه از طریق همبستگی نمره کل-مؤلفه به دست آمده است که ضرایب همبستگی برای خودآگاهی ۰/۳۴، اهمیت اعتقادات معنوی ۰/۴۱، فعالیت‌های معنوی ۰/۳۶ و نیازهای معنوی ۰/۳۱ و معنی‌دار در سطح ۰/۰۱ به دست آمده است (امینایی و همکاران، ۱۳۹۴). در یک پژوهش برای بررسی اعتبار پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب برای خودآگاهی ۰/۹۱، اهمیت اعتقادات معنوی ۰/۸۰ و نیازهای معنوی ۰/۸۹ به دست آمده است (احمدی و داوری، ۱۳۹۸). سازندگان پرسشنامه برای بررسی اعتبار پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده کرده‌اند که ضرایب برای خودآگاهی ۰/۹۱، اهمیت اعتقادات معنوی ۰/۹۱، فعالیت‌های معنوی ۰/۸۰ و نیازهای معنوی ۰/۸۹ به دست آورده‌اند (پارسیان و دونینگ، ۲۰۰۹). در پژوهش حاضر پایایی به دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف محاسبه شد که ضریب آلفای کرونباخ کل ۰/۸۶ و ضریب همبستگی برای تنصیف ۰/۷۲۱ و معنادار در سطح ۰/۰۱ به دست آمد.

فرم کوتاه مقیاس استقامت^۲. این مقیاس به وسیله داکورث و کوین (۲۰۰۹) که شامل ۸ سؤال است و خرده مقیاس ثبات علایق^۳ با سوالات ۱، ۳، ۵ و ۶؛ پشتکار مربوط به تلاش^۴ با سوالات ۲، ۴، ۷ و ۸ بود تهیه شد (لی، ژائو، لین، چن و وانگ، ۲۰۱۸). نمره‌گذاری مقیاس به صورت طیف لیکرت ۵ نقطه‌ای می‌باشد که اصلاً شبیه من نیست نمره ۱، زیاد شبیه من نیست ۲ نمره، کمی شبیه من است ۳ نمره، تقریباً شبیه من است ۴ نمره و بسیار زیاد شبیه من است ۵ نمره تعلق می‌گیرد. این نمره‌گذاری برای سوالات ۱، ۳، ۵، ۶ معکوس شده و به اصلاً شبیه من نیست نمره ۵، زیاد شبیه من نیست ۴ نمره، کمی شبیه من است ۳ نمره، تقریباً شبیه من است ۲ نمره و بسیار زیاد شبیه من است ۱ نمره تعلق می‌گیرد. در ایران ویژگی‌های روانسنجی مقیاس بررسی شده است که آلفای کرونباخ بر روی دانشجویان دانشگاه شیراز ضریب آلفای

1. Spirituality Questionnaire (SQ)
2. short Grit scale (GRIT-S)
3. interest
4. effort

کرونباخ ۰/۸۲ به‌دست‌آمده است (راه‌پیما و فولادچنگ، ۱۳۹۷). در یک پژوهش آلفای کرونباخ ۰/۸۰ و به روش بازآزمایی ۰/۷۸ به‌دست‌آمده است و روایی همگرایی آن با عملکرد تحصیلی، خودکنترلی و وظیفه‌شناسی معنادار به‌دست‌آمده است (وانگ و همکاران، ۲۰۱۷). در پژوهشی دیگر برای بررسی همسانی درونی مقیاس از آلفای کرونباخ استفاده‌شده است که ضرایب آلفای کرونباخ برای ابعاد بین ۰/۷۵ تا ۰/۷۶ به‌دست‌آمده است (لی، ژائو، کونگ، دو، یانگ و وانگ، ۲۰۱۸). در یک پژوهش برای بررسی روایی همگرایی مقیاس استقامت با مقیاس پنج عاملی شخصیت با ضریب همبستگی پیرسون ضرایب بین ۰/۲۳ تا ۰/۶۱ و معنی‌دار در سطح ۰/۰۱۰ به‌دست‌آمده است که نشان‌دهنده روایی همگرایی مقیاس استقامت است (لی و همکاران، ۲۰۱۸). در یک پژوهش دیگر آلفای کرونباخ مقیاس ۰/۸۰ به‌دست‌آمده است (زامارو، نیچولس، دوکورت و دی‌ملو، ۲۰۲۰). در پژوهش حاضر پایایی به دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف محاسبه شد که ضریب آلفای کرونباخ کل ۰/۹۳ و ضریب همبستگی برای تنصیف ۰/۸۵۴ و معنادار در سطح ۰/۰۱ به دست آمد.

یافته‌ها

بر اساس نتایج ۲۱۹ نفر (۵۲/۱ درصد) زن و ۲۰۱ نفر (۴۷/۹ درصد) مرد بودند. ۳۵ نفر (۸/۳ درصد) فوق‌دیپلم، ۲۳۱ نفر (۵۵ درصد) لیسانس، ۱۲۶ نفر (۳۰ درصد) فوق‌لیسانس و ۲۸ نفر (۶/۷ درصد) دکترا بودند. ۱۵۴ نفر (۳۶/۶۷ درصد) ۲ تا ۵ سال از ازدواج آن‌ها گذشته بود، ۲۱۷ نفر (۵۱/۶۷ درصد) ۶ تا ۱۰ سال و ۴۹ نفر (۱۱/۶۷ درصد) ۱۱ سال به بالا از مدت‌زمان ازدواج آنان گذشته بود. ۷ نفر (۱/۷ درصد) زیر ۲ میلیون، ۲۸ نفر (۶/۷ درصد) ۲ تا ۳ میلیون، ۱۷۵ نفر (۴۱/۷ درصد) ۴ تا ۵ میلیون و ۲۱۰ نفر (۵۰ درصد) بالای ۵ میلیون درآمد داشتند. ۱۶۸ نفر (۴۰ درصد) صاحب یک فرزند، ۱۴۰ نفر (۳۳/۳ درصد) دو فرزند، ۴۲ نفر (۱۰ درصد) سه فرزند و بیشتر و ۷۰ نفر (۱۶/۷ درصد) فعلاً فرزندی نداشتند. میانگین سن افراد نمونه ۳۴/۶۵ سال و انحراف معیار سن، ۳/۲۶۴ بود.

جدول ۱. تعداد، کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی	آماره KS	مقدار احتمال
تاب‌آوری خانواده	۱۱۱/۳۰	۲۹/۴۹۴	-۰/۰۵۳	-۱/۵۳۳	۰/۲۸۱	۰/۰۶۹
شادمانی زناشویی	۵۹/۹۹	۱۷/۳۶۵	-۰/۰۹۹	-۱/۲۲۹	۰/۲۰۳	۰/۰۷۱
خودپیروی	۱۸/۶۷	۳/۶۲۰	۰/۰۱۶	-۱/۴۷۵	۰/۲۱۳	۰/۱۰۸
شایستگی	۱۸/۳۲	۳/۷۷۵	۰/۵۳۴	-۱/۰۶۸	۰/۲۰۷	۰/۱۰۲
تعلق	۲۲/۹۱	۸/۴۸۲	۰/۲۶۱	-۱/۳۷۱	۰/۲۴۰	۰/۱۱۱
معنویت	۶۶/۹۰	۲۲/۷۰۸	۰/۰۹۵	-۱/۲۳۲	۰/۲۲۰	۰/۰۹۱
استقامت	۲۴/۲۳	۶/۳۹۶	۰/۰۸۵	-۱/۲۳۵	۰/۳۲۰	۰/۱۹۱

جدول ۱. تعداد، کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف تاب‌آوری خانواده، شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی، معنویت و استقامت را نشان می‌دهد. تعداد آزمودنی‌ها ۴۲۰ نفر بودند. همچنین از آنجایی سطوح معناداری آماره‌های نرمال بودن کلموگروف اسمیرنوف بزرگ‌تر از ۰/۰۵ هستند ($P < ۰/۰۵$)، لذا توزیع نرمال دارای توزیع نرمال می‌باشند. مقدار چولگی و کشیدگی متغیرهای پژوهش در بازه (۲- تا ۲) قرار دارد؛ بنابراین، توزیع تمامی متغیرهای پژوهش نرمال است. از آنجایی که یکی از مفروضات مهم در معادلات ساختاری (تحلیل مسیر) وجود روابط همبستگی معنادار بین متغیرهاست در جدول ۲، ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش آمده است.

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	۱	۲	۳	۴	۵
۱- تاب‌آوری خانواده	۱				
۲- شادمانی	۰/۷۳۷**	۱			
۳- نیازهای بنیادین	۰/۶۸۱**	۰/۶۸۰**	۱		
۴- معنویت	۰/۸۸۹**	۰/۷۲۸**	۰/۶۵۱**	۱	
۵- استقامت	۰/۸۸۳**	۰/۶۸۹**	۰/۴۹۵**	۰/۷۴۶**	۱

معنادار در سطح ۰/۰۱

جدول ۲ ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. بین شادمانی ($r=۰/۷۳۷, p<۰/۰۱$)، نیازهای بنیادین روانشناختی ($r=۰/۶۸۱, p<۰/۰۱$)، معنویت ($r=۰/۷۲۸, p<۰/۰۱$) و استقامت ($r=۰/۸۸۳, p<۰/۰۱$) با تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همان‌طور که در جدول ۲ نشان داده شد، همبستگی بین متغیرها معنادار است از این‌رو، امکان بررسی مدل پژوهش فراهم گردید که نتایج ضرایب مستقیم، غیرمستقیم و برازش مدل در ادامه آمده است.

جدول ۳. ضرایب مسیر مستقیم شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی، معنویت و استقامت با تاب‌آوری خانواده

معناداری	C.R.	S.E	Beta	مسیرهای مستقیم
۰/۰۰۲	۱۱/۲۹۵	۰/۰۳۲	۰/۳۰۹	شادمانی زناشویی ← تاب‌آوری خانواده
۰/۰۰۱	۱۸/۳۳۸	۰/۱۷۱	۰/۵۵۶	نیازهای بنیادین روانشناختی ← تاب‌آوری خانواده
۰/۰۰۱	۱۱/۵۱۵	۰/۰۵۶	۰/۳۰۹	معنویت ← تاب‌آوری خانواده
۰/۰۰۱	۱۷/۰۹۲	۰/۲۵۳	۰/۶۳۳	استقامت ← تاب‌آوری خانواده

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود ضرایب مسیرهای مستقیم شادمانی زناشویی ($\beta=۰/۳۰۹$) و ($\text{sig}=۰/۰۰۲$)، نیازهای بنیادین روانشناختی ($\beta=۰/۵۵۶$ و $\text{sig}=۰/۰۰۱$)، معنویت ($\beta=۰/۳۰۹$ و $\text{sig}=۰/۰۰۱$) و استقامت ($\beta=۰/۶۳۳$ و $\text{sig}=۰/۰۰۱$) بر تاب‌آوری خانواده معنادار بودند. در ادامه جهت بررسی رابطه

غیرمستقیم مدل پیشنهادی از روش بوت استروپ در دستور کامپیوتری پریچر و هیز^۱ (۲۰۰۴) استفاده شده است. نتایج روش بوت استروپ برای بررسی مسیرهای واسطه‌ای غیرمستقیم در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. نتایج بوت استروپ شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین و معنویت بر تاب‌آوری خانواده با نقش میانجی استقامت

مقدار احتمال	سطح اطمینان ۰/۹۵		مسیرهای غیرمستقیم
	حد بالا	حد پایین	
۰/۰۰۳	۰/۳۹۱	۰/۲۱۸	شادمانی زناشویی ← استقامت ← تاب‌آوری خانواده
۰/۰۰۳	-۰/۰۵۳	-۰/۲۰۰	نیازهای بنیادین روانشناختی ← استقامت ← تاب‌آوری خانواده
۰/۰۰۱	۰/۴۴۴	۰/۲۴۸	معنویت ← استقامت ← تاب‌آوری خانواده

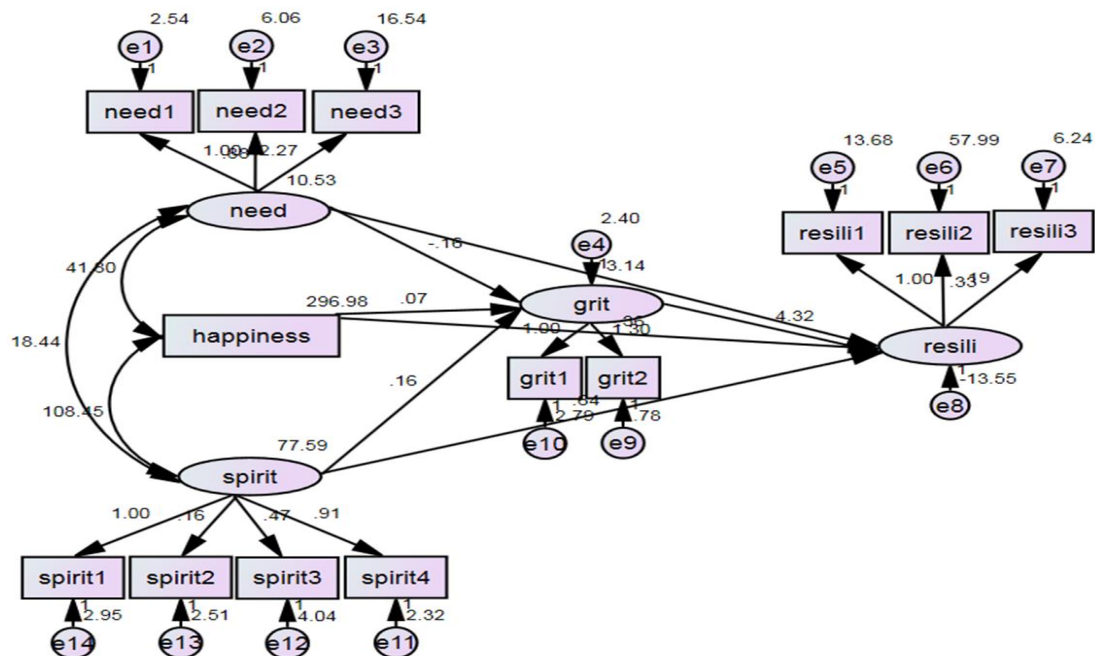
یک فرض زیربنایی الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر وجود مسیر غیرمستقیم است. زمانی که تعداد نمونه چندان زیاد نباشد، بوت استروپ قدرتمندترین و منطقی‌ترین روش برای دستیابی به اثرات غیرمستقیم را فراهم می‌آورد. سطح اطمینان ۰/۹۵ و تعداد نمونه‌گیری مجدد بوت استروپ، ۱۰۰۰ است. برای تعیین معنی‌داری شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی و معنویت بر تاب‌آوری خانواده از طریق نقش میانجی استقامت از روش بوت استروپ استفاده شد. بر اساس جدول ۴ نتایج بوت استروپ آمده است. در این روش چنانچه حد بالا و پایین این آزمون هر دو مثبت یا هر دو منفی باشند و صفر مابین این دو حد قرار نگیرد در آن صورت مسیر علی غیرمستقیم معنی‌دار خواهد بود. مطابق نتایج جدول ۴ این قاعده در مورد شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی و معنویت بر تاب‌آوری خانواده با نقش میانجی استقامت صدق می‌کند و مدل علی معنادار است. در جدول ۵- شاخص‌های برازندگی مدل پژوهش آمده است

جدول ۵. شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی و نهایی پژوهش

نوع شاخص	شاخص‌ها	مقدار	مقدار قابل قبول
شاخص‌های مطلق	کای اسکوئر X^2 یا CMIN	۲۷۷/۹۳۳	-
	درجه آزادی (DF)	۵۶	-
	سطح معناداری (P)	۰/۰۰۱	-
شاخص‌های نسبی	نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی X^2/d	۲/۸۲۰	کمتر از ۳
	خطای ریشه‌ی مجذور میانگین تقریب (RMSEA)	۰/۰۲۵	کمتر از ۰/۰۸
	شاخص تقریب برازندگی (PCLOSE)	۰/۰۰۱	کمتر از ۰/۰۵۰
	شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)	۰/۹۰۶	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص نیکویی برازش تعدیل شده یا انطباقی (AGFI)	۰/۹۱۷	بیشتر از ۰/۹۰

۰/۶۰ بیشتر از	۰/۷۵۵	شاخص برازش مقتصد (PCFI)
۰/۶۰ بیشتر از	۰/۸۱۳	شاخص برازش هنجار شده مقتصد (PNFI)
۰/۹۰ بیشتر از	۰/۹۳۳	شاخص برازندگی افزایشی (IFI)
۰/۹۰ بیشتر از	۰/۹۹۷	شاخص نیکویی برازش (GFI)
۰/۹۰ بیشتر از	۰/۹۰۰	شاخص برازش هنجار شده (NFI)
۲۰۰ بیشتر از	۲۲۱	شاخص هولتر HOELTER (۰/۰۵)
۲۰۰ بیشتر از	۲۳۳	شاخص هولتر HOELTER (۰/۰۱)

جهت آزمودن مدل موردنظر در پژوهش حاضر، روش الگویابی معادلات ساختاری (SEM) اعمال گردیده است. برای بررسی برازندگی مدل از شاخص‌های آمده شده در جدول ۵ استفاده شده است. همچنین اگر شاخص‌های برازش هنجار شده (NFI)، شاخص برازش هنجار نشده (NNFI)، برازش مقایسه‌ای (CFI)، برازندگی افزایشی، (IFI)، نیکویی برازش (GFI) و نیکویی برازش تعدیل شده یا انطباقی (AGFI) بزرگ‌تر از ۰/۹۰ و برای برازش مقتصد (PCFI)، برازش هنجار شده مقتصد (PNFI) بالای ۰/۶۰ باشد و بر برازش مناسب و مطلوب مدل دلالت دارند. همان‌گونه که بر اساس جدول ۵ مشاهده می‌شود مقدار شاخص تقریب برازندگی (PCLOSE) ۰/۰۰۱ و شاخص RMSEA برابر ۰/۰۲۵ می‌باشد که بر اساس مدل کلاین (۲۰۱۶) نشان‌دهنده برازش مدل است.

شکل ۱. مدل نهایی ساختاری پژوهش در حالت معناداری ضرایب استاندارد با حضور میانجی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش بررسی مدل‌یابی تاب‌آوری خانواده بر اساس شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی و معنویت با نقش میانجی استقامت بود. نتایج نشان داد که ضریب مسیر مستقیم شادمانی زناشویی بر تاب‌آوری معنادار بود. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات شورت و همکاران (۲۰۲۰)، یلدریم و بلن (۲۰۱۹) و گئورگولاس-شری و کلی (۲۰۱۹) همسویی دارد. در تبیین این نتیجه به دست آمده می‌توان گفت که شادمانی زناشویی سنگ بنای خانواده مستحکم است به طوری که در محیط گرم آن، کل خانواده به رشد می‌رسند. شادمانی زناشویی، میزان احساس شادبودن زوجین را از با هم بودن نشان می‌دهد. زوجینی که از زندگی زناشویی احساس شادمانی دارند، بین آنها با یکدیگر و فرزندان ارتباط بین فردی مثبت و همچنین اتحاد زیادی دارند، چنین خانواده‌ای در جنبه‌های مختلف زندگی حامی همدیگر اند، در انجام بسیاری از فعالیت‌های خانوادگی و تفریحی با هم تفاهم دارند و سازگار اند. وجود چنین جوی در خانواده باعث می‌شود که اعضای خانواده در برابر بحران‌ها و مسائل و مشکلات تاب‌آوری بالایی داشته باشند. همچنین شادمانی زناشویی جو شادی را در خانواده به وجود می‌آورد و سبب می‌گردد اعضای خانواده یکدیگر را همراه همیشگی بدانند و این احساس را داشته باشند که در مواقع دشواری می‌توانند به یکدیگر تکیه کنند و تنها نیستند و این دلگرمی سبب می‌شود تاب‌آوری بیشتری داشته باشند. احساس امنیت و اعتماد به نفسی که زوجین در نتیجه شادمانی زناشویی به دست می‌آورند را به کل خانواده انتقال می‌دهند (شورت و همکاران، ۲۰۲۰)، در نتیجه به خانواده توانایی کنترل بر حوادث را می‌دهد و قدرت تاب‌آوری آنها را بالا می‌برد؛ افراد شادمان معمولاً جنبه‌های مثبت زندگی را پررنگ‌تر می‌بینند، روابط بین فردی قوی‌تر و روحیه و توانایی بیشتری در برخورد با دشواری‌ها دارند، همانگونه که بیان شد این ویژگی‌های مثبت به کل خانواده منتقل می‌شود؛ بنابراین این ویژگی‌ها به خوبی بیانگر رابطه مثبت شادمانی زناشویی با تاب‌آوری خانواده است؛ لذا منطقی است که بین شادمانی زناشویی با تاب‌آوری خانواده رابطه وجود داشته باشد.

افزون بر این، نتایج نشان داد که ضریب مسیر مستقیم نیازهای بنیادین روانشناختی بر تاب‌آوری معنادار بود. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات نفولد و همکاران (۲۰۲۰) و گونزالز و همکاران (۲۰۱۹) همسویی دارد. در تبیین این نتیجه می‌توان از نظریه‌ی خودتعیین‌گری استفاده کرد. این نظریه معتقد است که حمایت از نیازهای بنیادین روانشناختی برای بهزیستی همه افراد ضروری است. نظریه خودتعیین‌گری نظریه‌ای کلان درباره انگیزش، هیجان و رشد انسان است و به عواملی توجه می‌کند که فرایندهای مربوط به خودشکوفایی در انسان‌ها را بازدارد یا تسهیل می‌کند. عناصر اصلی نظریه خودتعیین‌گری را مجموعه‌ای از نیازهای بنیادین روانشناختی که زیربنای انگیزش‌ها هستند تشکیل می‌دهد (بارد و همکاران، ۲۰۰۴؛ گانی و دسی، ۲۰۰۵)؛ بنابراین منطقی است که این نیازها تاب‌آوری را در خانواده ایجاد کنند. نیازهای بنیادین روانشناختی انرژی لازم برای تعامل مثبت اعضای خانواده با یکدیگر را فراهم می‌آورد و تعاملات مثبت زمینه لازم برای تاب‌آورتر شدن اعضا را پدید می‌آورد. این نیازها که عبارتند از نیاز به خودپیروی، شایستگی و تعلق به صورت فطری در تمامی انسان‌ها وجود دارند و برای تاب‌آوری افراد ضروری هستند. خودپیروی، شامل داشتن احساس انتخاب در شروع، نگهداری و تنظیم فعالیت‌ها است. خودپیروی هنگامی اتفاق می‌افتد

که فرد احساس کند علت رفتارش است؛ یعنی احساس اراده مطمئن در انتخاب‌های خود کند و مطمئن باشند قادر به عملکرد مطلوب است در این صورت تاب‌آوری بالایی را از خود نشان خواهد داد. شایستگی نیاز به مؤثر بودن در تعامل با محیط است که بیان‌گر میل برای به‌کاربردن استعدادها و مهارت‌ها در انجام کار، دنبال کردن چالش‌های بهینه و تسلط یافتن بر آن‌ها است (حجازی و همکاران، ۱۳۹۳). همچنین می‌توان گفت فردی که نیاز به شایستگی داشته باشد، تمام قوای خود را برای انجام بهترین عملکرد به کار خواهد برد و منطقی است که تاب‌آوری بالایی داشته باشد. تعلق که یکی دیگر از نیازهای بنیادین روانشناختی است، نیاز به برقراری پیوندها و دل بستگی‌های عاطفی با دیگران است و این نیاز بیان‌گر میل به عاطفی و درگیر بودن در روابط صمیمانه است. تعلق ساختار انگیزشی مهمی است، زیرا زمانی که روابط میان فردی به‌گونه‌ای است که از نیاز او به تعلق حمایت می‌کند، فرد در برخورد با مسائل تحمل و تاب‌آوری بیشتری خواهد داشت. از آنجایی که فرزندان از والدین تاثیر مستقیم می‌پذیرند هر جوی چه مثبت و چه منفی بر خانواده حاکم باشد بر کل خانواده تاثیر می‌گذارد. بنابراین منطقی است که وقتی نیازهای بنیادین روانشناختی زوجین به خوبی برآورده شود و تاب‌آوری بالاتری داشته باشند، ناخودآگاه بر کل خانواده نیز تاثیر می‌گذارند و تاب‌آوری خانواده نیز در سطح بالایی خواهد بود. لذا منطقی است که بین نیازهای بنیادین روانشناختی با تاب‌آوری خانواده رابطه وجود داشته باشد.

در بخشی دیگر از نتایج، نشان داده شد که ضریب مسیر مستقیم معنویت بر تاب‌آوری معنادار بود. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات فام و همکاران (۲۰۱۹)، صالحی و همکاران (۱۳۹۵) و صیدی و همکاران (۱۳۹۰) همسویی دارد. در تبیین این نتیجه به دست آمده می‌توان گفت که معنویت به عنوان تکیه گاه روانی به ارتقاء سلامت روان افراد در شرایط سخت کمک می‌کند. معنویت به معنای در نظر گرفتن باورهای فرهنگی-مذهبی و ارتباط درونی با یک قدرت مطلقه‌ی الهی، فراتر از مرز گرایش‌های مذهبی به ادیان مختلف است که افراد را به سمت قدرت لایزال الهی خداوند هدایت می‌کند. معنویت به افراد انگیزه برای تحمل و تاب‌آوری می‌دهد و با تامین منابع حمایتی با استفاده از یک قدرت قوی‌تر مانند خداوند می‌تواند بر قدرت ایستادگی بیفزاید و تاب‌آوری و ایستادگی فرد را بالا ببرد. معنویت هدف زندگی را برای فرد روشن می‌کند و مایه تسلی در شرایط دردناک و تهدید کننده هستند. آن‌ها باعث می‌شوند فرد رویدادهای غیر منتظره را به عنوان رویدادهایی کمتر تهدید کننده ارزیابی کنند و قادر باشند رویدادهای غیر قابل تغییر را بپذیرند. از این دیدگاه، فرد زمانی که با نیروی بزرگتری در ارتباط است و اهداف و ارزش‌های والاتری دارد، دارای عملکرد بهتری است. یکی دیگر از پیامدهای معنوی بودن، احساس قدرت و آرامش درونی بیشتر است. در شرایط دشوار، معنویت ممکن است تنها منبع دست یافتن به آرامش یا پذیرش موقعیت باشد. معنویت را می‌توان به عنوان پناهگاه آخر تعریف کرد. یک رابطه و پیوند معنوی قوی ممکن است رضایت فرد از زندگی را افزایش دهد یا منجر به تطابق و کنار آمدن بهتر با ناتوانی شود و یا به عبارتی تاب‌آوری را افزایش می‌دهد (هاشمی و جوکار، ۱۳۹۰). وجود معنویت و فضای معنویت در خانواده نیز تاب‌آوری خانواده را ارتقا می‌دهد. لذا منطقی است که بین معنویت با تاب‌آوری خانواده رابطه وجود داشته باشد.

همچنین نتایج نشان داد که ضریب مسیر مستقیم استقامت بر تاب‌آوری معنادار بود. این نتیجه به دست آمده با نتایج پژوهش‌ها و تحقیقات مونتاس و همکاران (۲۰۲۱) و مایر و همکاران (۲۰۲۰) همسویی دارد.

در تبیین این نتیجه به دست آمده می‌توان گفت که استقامت به عنوان پایداری و شکیبایی در راه رسیدن به هدف‌های درازمدت توصیف شده است. از نظر تئوری پردازان استقامت (داکوورث و همکاران، ۲۰۰۷)، این مفهوم شامل کار شدید روی چالش‌ها و نگهداشت تلاش و علاقه در طول سال‌ها، با وجود شکست‌ها، پستی و بلندی‌هاست. استقامت نوعی خودتنظیمی است که موجب ایجاد پشتکار برای پیگیری علایق و کار و تلاش مداوم برای دستیابی به اهداف بلندمدت می‌شود و فرد علیرغم وجود مشکلات، ناامیدی‌ها، شکست‌ها و تغییرها در طول مسیر، با حفظ پشتکار و توجه به هدف، موانع و چالش‌ها را با موفقیت پشت سر می‌گذارد (اسکریس-وینکلر و همکاران، ۲۰۱۲). این استقامت می‌تواند در تاب‌آور بودن خانواده‌ها در رویارویی با موانع، چالش‌ها و شکست‌های زندگی موثر و کارآمد باشد. به گونه‌ای که وقتی یک خانواده با مشکلی رو به رو می‌شود مانند تعارضات، مشکلات و ناسازگاری‌های زناشویی، استقامت داشتن زن یا مرد در کانون خانواده می‌تواند علیرغم وجود مشکلات، ناامیدی‌ها، شکست‌ها و تغییرها در طول مسیر زندگی زناشویی، با حفظ پشتکار و توجه به هدف، موانع و چالش‌ها را با موفقیت پشت سر بگذارند. به همین دلیل استقامت می‌تواند باعث صبری و شکیبایی در کانون خانواده شود. لذا منطقی است که بین استقامت با تاب‌آوری خانواده رابطه وجود داشته باشد.

در بخشی دیگر از نتایج نشان داده شد بین شادمانی زناشویی و تاب‌آوری خانواده با نقش میانجی استقامت رابطه وجود دارد. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات شورت و همکاران (۲۰۲۰)، یلدریم و بلن (۲۰۱۹) و گئورگولاس-شری و کلی (۲۰۱۹) همسویی دارد. در تبیین این نتیجه به دست آمده می‌توان گفت که هدف اصلی آن شادمان بودن در زندگی زناشویی گسترش روابط اجتماعی، از بین بردن احساسات منفی، سطح توقعات پایین، خود بودن، صمیمیت، برنامه‌ریزی، توجه به زمان حال، اولویت دادن به خوشگذرانی در زندگی، دوری از نگرانی و ناراحتی، پرورش شخصیت سالم و پرورش شخصیت اجتماعی است (شفیعی و جزایری، ۱۳۹۶). همه این موارد باعث می‌گردد که شادمانی زناشویی در زندگی افراد جریان پیدا کند. از سوی دیگر می‌توان گفت زنان و مردان متاهلی که گرایش دارند تا بر جنبه‌های مثبت همسر تمرکز کنند و روی جنبه‌های منفی تمرکز کمتری دارند، زندگی شادمان‌تر و رضایت بیشتر و روابط پایدارتری دارند (ساکي زادی و همکاران ۱۳۹۳). وقتی زندگی افراد شادمان و مسرور باشد، توانایی وی در برابر مشکلات زندگی بیشتر است و استقامت و پشتکار بیشتری را تجربه می‌کند. لذا می‌توان گفت استقامت یک عامل غیرشناختی است که نقش مهمی در موفقیت زندگی افراد دارد. در کنار تأثیری که عوامل غیرشناختی بر اهداف دارند، این عوامل بر میزان مقاومت در برابر شکست نیز اثر می‌گذارند و از آن میان استقامت نقش بسیار اساسی در این زمینه دارد. داکوورث و همکاران (۲۰۰۷) استدلال می‌کنند که یک عامل غیرشناختی مهم که در بین همه افراد موفق وجود دارد، استقامت است، به طوری که داشتن استقامت باعث می‌شود فرد در رویارویی با شکست‌ها، مصائب و دشواری‌های زندگی توانمند باشد و همین توانمندی تاب‌آوری وی در کانون خانواده را نیز بالا برده و افراد متاهل با داشتن تاب‌آوری خانواده، ثبات زندگی زناشویی بالاتری را نیز تجربه می‌کنند. لذا منطقی است که بین شادمانی زناشویی و تاب‌آوری خانواده با نقش میانجی استقامت رابطه وجود داشته باشد.

نتایج نشان داد که بین نیازهای بنیادین روانشناختی و تاب‌آوری خانواده با نقش میانجی استقامت رابطه وجود دارد. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات نئوفلد و همکاران (۲۰۲۰) و گونزالز و همکاران (۲۰۱۹) همسویی دارد. در تبیین این نتیجه به دست آمده می‌توان گفت که یکی از تئوری‌های تبیین‌کننده استقامت فرد در برابر مشکلات و داشتن پشتکار در زندگی می‌تواند نظریه خود تعیین‌گری باشد. این نظریه به رشد انگیزش و شخصیت انسان می‌پردازد و با نگاه ارگانیزی بر اهمیت نقش منابع درونی در انگیزش و یکپارچگی شخصیت انسان تاکید دارد. بر اساس این نظریه اینکه فرد احساس کند رفتار خودش را جهت می‌دهد، قادر به انتخاب کردن است و ارزش‌ها و اهدافش را خود از روی اراده انتخاب کرده و برای وی با معنا هستند و اینکه فرد بر اعمال خود، محیط پیرامون و احساس کارآمدی احساس تسلط داشته باشد و همچنین تمایل داشتن فرد به برخورداری از احترام متقابل و اینکه فرد به دیگران به ویژه افراد مهم زندگی مانند اعضای خانواده احساس تعلق داشته باشد. لذا بر مبنای این نظریه وقتی افراد چنین احساساتی نسبت به خود داشته باشند برای رویارویی با مشکلات زندگی نیز استقامت دارند و برای رسیدن به اهداف بلندمدت زندگی مصمم و پرتلاش هستند.

از سوی دیگر وقتی فرد در برابر مشکلات، مصائب و رویدادهای زندگی زناشویی، زندگی خانواده و سایر رویدادهای مهم زندگی استقامت داشته باشد، به سادگی در برابر این مشکلات تسلیم نمی‌شوند. وجود استقامت در فرد علیرغم هوش فردی، مثل یک نردبان برای موفقیت و تبدیل رؤیاهای فرد به واقعیت است و یک ویژگی شخصیتی است که با پشتکار برای اهداف بلندمدت و پیش‌بینی دستاوردهای زندگی همراه است (ایوسویکو و براکت، ۲۰۱۴). بنابراین می‌توان گفت استقامت سطح اشتیاق و علاقه برای رسیدن به هدف‌های از پیش تعیین شده را افزایش می‌دهد و موجب تعهد و پشتکار بالا می‌شود. استقامت در افراد باعث می‌شود مسیر پیشرفت را با ثبات و ایستادگی و بدون خستگی و از پا افتادگی طی نمایند و توجه خود را معطوف به هدف کنند. این افراد به اهداف خود اطمینان داشته از آن منحرف نشده، گزینه‌های دیگر را کنار گذاشته و در برابر وسوسه انجام کاری جالب‌تر یا تغییر مقاومت می‌کنند. استقامت موجب می‌شود این افراد در مسیر رسیدن به اهداف، مشکلات، مصائب و دشواری‌ها را مورد پذیرش قرار داده، عقب نشینی نکرده و با پایبندی به هدف و پشتکار راهی برای غلبه بر آن بیابند و موانع را از سر راه بردارند. همه این موارد باعث می‌شود که افراد سطح تاب‌آوری بالایی را تجربه کنند و نسبت به بروز مشکلات تاب‌آور هستند. لذا منطقی است که بین نیازهای بنیادین روانشناختی و تاب‌آوری خانواده با نقش میانجی استقامت رابطه وجود داشته باشد.

در نهایت نتایج نشان داد که بین نیازهای بنیادین روانشناختی و تاب‌آوری خانواده با نقش میانجی استقامت رابطه وجود دارد. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات فام و همکاران (۲۰۱۹)، صالحی و همکاران (۱۳۹۵) و صیدی و همکاران (۱۳۹۰) همسویی دارد. در تبیین این نتیجه به دست آمده می‌توان گفت که معنویت نمی‌تواند کاملاً خود ساخته باشد؛ بلکه طی تعاملاتی که فرد با فرهنگ خود دارد شکل می‌گیرد. این باورهای هستی‌گرایانه ممکن است مذهبی (خداپرستانه) یا غیرمذهبی (منکر وجود خدا) باشند. همچنین معنویت مستلزم جستجو یا پرسش برای معنا و هدف زندگی است. این پرسش‌ها مربوط است به جوهر و اصل هستی. یافتن معنا و هدف زندگی مربوط است به رسالتی که فرد احساس می‌کند به خاطر آن

به سرنوشت خاصی فراخوانده شده است. همچنین معنویت می‌تواند شامل آگاهی از پیوند یا ارتباط با دیگران باشد (هاشمی و جوکار، ۱۳۹۰). وقتی فرد از دامنه گسترده‌ای از ارتباط با دیگران برخوردار باشد، می‌تواند با دریافت حمایت اجتماعی از سوی اعضای خانواده و دوستان در برابر مشکلات زندگی استقامت داشته باشند و برای رسیدن به اهداف بلندمدت و کوتاه مدت زندگی خانوادگی پشتکار داشته باشند. بنابراین استقامت به موجب تعهد پایدار برای پیروی از اهداف، مقاومت در برابر لذت‌های زودگذر، تسلیم نشدن در برابر شکست‌ها و کار سخت و مداوم برای وظایف زناشویی و خانوادگی موجب بالا رفتن سطح تاب‌آوری خانواده می‌شود که افراد در جهت چالش‌های زندگی خانوادگی و زناشویی تلاش کنند و از موانع به موفقیت عبور کنند و با حفظ پشتکار به اهداف زندگی زناشویی که برای خود مشخص کرده‌اند دست یابند و زمینه رسیدن به دستاوردهای بیشتر در زندگی زناشویی و خانوادگی را به ارمغان می‌آورد و باعث می‌شود که تاب‌آوری خانوادگی نصیب فرد گردد. لذا منطقی است که بین معنویت و تاب‌آوری خانواده با نقش میانجی استقامت رابطه وجود داشته باشد.

در استفاده از نتایج باید دقت داشت که یافته‌های این تحقیق، محدود به زنان و مردان متأهل شاغل در کادر آموزشی سازمان آموزش و پرورش شهر تهران بوده است، بنابراین در تعمیم نتایج به زنان و مردان متأهل شاغل در آموزش و پرورش در دیگر شهرها و یا سایر افراد متأهل باید محتاطانه عمل کرد. مطالعه حاضر از نوع مطالعات همبستگی از نوع توصیفی بوده است، لذا روابط به دست آمده را نمی‌توان به عنوان روابط علت و معلولی تفسیر و تعبیر کرد. این پژوهش می‌توانست هم به صورت کمی و کیفی (ترکیبی) انجام شود، اما به دلیل نبود شرایط مصاحبه این امکان در پژوهش حاضر مهیا نبود و یکی از موانع و محدودیت‌های پژوهش این مورد بود. این پژوهش مصادف بود با شیوع کرونا ویروس و لذا امکان اجرای میدانی و حضوری پرسشنامه‌ها بر روی افراد نمونه نبود. این محدودیت وجود داشت که تنها افرادی دسترسی به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی داشتند قادر بودند در پژوهش شرکت کنند و به سوالات به صورت آنلاین پاسخ دهند و پاسخنامه خود را برای پژوهشگر ارسال کنند. برای تعمیم‌پذیری بیشتر نتایج پیشنهاد می‌شود دانشجویان و پژوهشگران چنین پژوهش‌هایی را در سایر شهرها تکرار کنند تا شواهدی از روابط به دست آمده فراهم شود. پیشنهاد می‌شود که مدل پژوهش حاضر یعنی پیش‌بینی تاب‌آوری خانواده بر اساس سایر متغیرهای زناشویی، روانشناختی و معنوی شغلی و با نقش میانجی استقامت در زنان و مردان متأهل را مورد بررسی قرار دهند. استفاده از مطالعات طولی و سایر روش‌های تحقیق (ترکیبی شامل کیفی و کمی) می‌تواند برای بررسی این مطالعه سودمندتر باشد. به این صورت که پیشنهاد می‌گردد با استفاده از یک مطالعه کیفی (مطالعات تجربه زیسته و پدیدارشناسی توصیفی) به بررسی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری خانواده در زنان و مردان متأهل پرداخته شود. دستاوردها و پیامدهای این پژوهش را می‌توان در دو سطح نظری و عملی مطرح کرد. در سطح نظری، یافته‌های پژوهش می‌توانند با تبیین نحوه متغیرهای شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی، معنویت و تنظیم هیجان به گسترش دانش، مفاهیم و مدل‌های موجود در زمینه تاب‌آوری خانواده کمک کنند. همچنین، نتایج پژوهش حاضر می‌تواند راهگشای پژوهش‌های جدیدتر به منظور گسترش دانش روانشناختی در زمینه عوامل مؤثر بر شکل‌گیری تاب‌آوری خانواده شود. در سطح عملی، از یافته‌های این

پژوهش می‌تواند در سازمان آموزش و پرورش شهر تهران، مراکز مشاوره و خدمات روانشناختی، سازمان‌های خانواده محور در جهت تدوین برنامه‌ها و مداخلات و کارگاه‌های آموزشی مانند به برگزاری کارگاه‌هایی مانند آموزش شادمانی زناشویی و به کارگیری آموزش استقامت به مردان و زنان متأهل در بهبود کارایی در سازمان محل کار، بهبود عملکرد خانواده و به ویژه بالا رفتن سطح تاب‌آوری خانواده کمک کنند. لذا مشاوران و روانشناسان می‌توانند بر این اساس از نتایج این پژوهش استفاده کنند.

موازین اخلاقی

ملاحظات اخلاقی در پژوهش با جلب رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان رعایت شده است؛ همچنین به افراد درباره محرمانه بودن نتایج اطمینان داده شد.

سپاسگزاری

از همه شرکت‌کنندگان در پژوهش و همه کسانی که در اجرای این پژوهش همکاری داشتند؛ تشکر و قدردانی می‌شود.

مشارکت نویسندگان

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول بود که توسط معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال به تصویب رسیده بود؛ در تدوین این مقاله همه نویسندگان در طراحی، روش‌شناسی، مفهوم‌سازی، گردآوری و تحلیل داده‌ها، پیش‌نویس، ویراستاری و نهایی سازی نقش یکسانی داشتند.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

منابع

- ابراهیمی، محمداسماعیل، شیری‌پور، امید، زمانی، نرگس، و صاحبی، علی. (۱۳۹۸). پیش‌بینی گرایش به خودکشی دانشجویان براساس معنویت و ارضای نیازهای اساسی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه. *نشریه/سلام و سلامت*، ۴(۱)، ۱۹-۱۳.
- احمدی، حشمت‌اله، و داوری، رحیم. (۱۳۹۸). ساختاری ویژگی‌های شخصیتی با میانجیگری معنویت در گرایش به خودکشی و سو مصرف مواد. *فصلنامه اندیشه و رفتار در روانشناسی بالینی*، ۱۳ (۵۱)، ۶۷-۷۷.
- اعظمی، یوسف، معتمدی، عبدالله، دوستیان، یونس، جلالوند، محمد، و فرزندگان، محسن. (۱۳۹۱). نقش تاب‌آوری، معنویت و دینداری در پیش‌بینی رضایتمندی از زندگی در سالمندان. *فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۳(۱۲)، ۲۰-۱.

امینایی، محمد، اصغری ابراهیم آباد، محمدجواد، آزادی، محمود، و سلطانی شال، رضا. (۱۳۹۴). بررسی اعتبار و پایایی نسخه فارسی پرسشنامه معنویت پارسیان و دونینگ. *مجله اصول بهداشت روانی*، ۱۷ (۳)، ۱۳۴-۱۲۹.

تویاری، عباداله، بختیارپور، سعید، پاشا، رضا، و برنا، محمدرضا. (۱۳۹۹). مدل یابی رابطه تحول روانی-معنوی و حمایت اجتماعی بر شادمانی زناشویی با در نظر گرفتن نقش واسطه‌ای تنظیم هیجانی در والدین کودکان استثنایی. *مجله دستاوردهای روانشناختی*، ۱ (۲۷)، ۹۱-۱۰۸.

حاجیان نصرت، مهدی، و بهشتی فر، ملیکه. (۱۳۹۷). اولویت‌بندی عوامل موثر بر معنویت در محیط کار در دانشگاه علوم پزشکی تهران. *مجله پی‌اورد سلامت*، ۱۲ (۴)، ۲۶۰-۲۷۲.

حجازی، الهه، نجفی، مهسا، و امانی، جواد. (۱۳۹۳). نقش واسطه‌ای انگیزش درونی در رابطه بین نیازهای بنیادین روانشناختی و رضایت از زندگی. *فصلنامه روانشناسی معاصر*، ۹ (۲)، ۷۷-۸۸.

حسینی المدنی، سیدعلی. (۱۳۹۵). تاب‌آوری (فردی، خانوادگی و اجتماعی). به انضمام پرسشنامه‌های تاب‌آوری فرد، خانواده و جامعه. تهران: نشر دانژه.

حسینی، فریده سادات، و حسین چاری، مسعود. (۱۳۹۲). بررسی شواهد مرتبط با روایی و پایایی مقیاس تاب‌آوری خانواده. *فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ۳ (۲)، ۱۸۱-۲۰۹.

راه‌پیما، سمیرا، و فولادچنگ، محبوبه. (۱۳۹۷). رابطه عزم و خودناتوان‌سازی: بررسی نقش واسطه‌ای هیجان‌های مثبت و منفی تحصیلی. *پژوهش‌های نوین روانشناختی*، ۱۳ (۴۹)، ۱۴۲-۱۲۳.

رجبیان ده زیره، مریم، درتاج، فریبا، درتاج، فتانه، و الهی، ذبیح‌الله. (۱۳۹۸). نقش سلامت معنوی در تاب‌آوری دانشجویان دانشگاه کاشان. *نشریه علمی رویش روانشناسی*، ۸ (۱)، ۹۷-۱۰۸.

رحمانی زاده، فهیمه، هاشمی، زهرا، و نقش، زهرا. (۱۳۹۵). مدل یابی علی‌خلاقیت: نقش سبک‌های تعامل معلم-دانش‌آموز و نیازهای بنیادی روانشناختی. *فصلنامه علمی و پژوهشی اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۱۴ (۱)، ۳۱-۵۴.

ساکی زادی، فاطمه، زهراکار، کیانوش، ثنایی ذاکر، باقر، و احمدی، مجید. (۱۳۹۳). بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های زناشویی براساس مدل گاتمن بر شادمانی زناشویی. *فصلنامه پژوهش‌های مشاوره*، ۱۳ (۱)، ۵۱-۳۷.

شفیعی، زهرا، و جزایری، رضوان السادات. (۱۳۹۶). پیش‌بینی شادمانی زناشویی بر اساس شفقت به خود و شکفتگی در زنان متأهل. *فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، ۱۸ (۳)، ۵۶-۶۴.

صالحی، سعید، هاشمیان، کیانوش، و میرهاشمی، مالک. (۱۳۹۵). پیش‌بینی تاب‌آوری خانواده بر اساس بخشایش و معنویت در معلمان متأهل. *دوفصلنامه آسیب‌شناسی مشاوره و غنی‌سازی خانواده*، ۲ (۲)، ۱۱۹-۱۰۳.

صیدی، محمدسجاد، پوراابراهیم، تقی، باقریان، فاطمه، و منصور، لان. (۱۳۹۰). رابطه بین معنویت خانواده با تاب‌آوری آن با واسطه‌گری کیفیت ارتباط در خانواده. *فصلنامه روش‌ها و مدل‌های روانشناختی*، ۲ (۵)، ۷۹-۶۳.

- علی‌زاده، مرجان، ابوالمعالی، خدیجه، و ارجمندنیا، علی‌اکبر. (۱۳۹۶). پیش‌بینی رضامندی زوجیت براساس ویژگی‌های شخصیتی و نیازهای بنیادین روانشناختی با میانجیگری سلامت روان در مادران دختران تیزهوش. *نشریه توانمندسازی کودکان استثنایی*، ۸ (۴)، ۸۱-۹۴.
- فرشیدمنش، فروغ، داودی، حسین، حیدری، حسن، و زارع بهرام‌آبادی، مهدی. (۱۳۹۸). مقایسه اثربخشی آموزش ذهن آگاهی و درمان هیجان مدار بر صمیمیت، تعهد و شادمانی زناشویی زنان با دلزدگی زناشویی. *تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۷ (۱)، ۵۶-۶۷.
- قاسمی مقدم، کبری، شفیع‌آبادی، عبدالله، و شریفی، اصغر. (۱۳۹۹). تعارضات زناشویی و نیازهای اساسی: نقش میانجی معنویت. *دو فصلنامه روانشناسی بالینی و شخصیت*، ۱۸ (۲)، ۵۵-۶۵.
- کربلایی صالح، شهلا، و دشت‌بزرگی، زهرا. (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش مثبت‌نگر گروهی بر شادمانی زناشویی، تاب‌آوری و رضایت از زندگی در والدین کودکان با نیازهای خاص. *نشریه علمی و پژوهشی روان پرستاری*، ۱۸ (۱)، ۶۰-۷۱.
- کریمی نژاد، هاجر، صادقی، مسعود، و غلامرضایی، سیمین. (۱۳۹۶). تدوین مدل تاب‌آوری خانواده به صورت کیفی بر اساس دیدگاه متخصصان خانواده. *پژوهش‌های نوین روانشناختی*، ۱۲ (۴۷)، ۱۸۰-۱۵۴.
- هادیان، صبا، و امینی. داریوش. (۱۳۹۸). پیش‌بینی دلزدگی زناشویی بر اساس هوش عاطفی، مهارت‌های ارتباطی و تعارضات زناشویی زوجین متأهل دانشگاه آزاد همدان. *نشریه پژوهش‌نامه زنان*، ۱۰ (۲۷)، ۲۱۱-۱۷۹.
- هاشمی، لادن، و جوکار، بهرام. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین تعالی معنوی و تاب‌آوری در دانشجویان دانشگاه. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۱۸ (۱۳)، ۱۴۲-۱۲۳.
- یزدانی، فاطمه، شفیع‌آبادی، عبدالله، و حیدری، حسن. (۱۳۹۹). پیش‌بینی تاب‌آوری خانواده بر پایداری زندگی زناشویی. *مجله علوم پزشکی رازی*، ۲۷ (۱)، ۱۰-۱.

References

- Alarcón, R., Cerezo, M. V., Hevilla, S., & Blanca, M. J. (2020). Psychometric properties of the Connor-Davidson Resilience Scale in women with breast cancer. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 20 (1), 81-89.
- Almeida, M. H., Dias, S., Xavier, M., & Torgal, J. (2020). Exploratory and Confirmatory Validation of the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC-10) in a Sample of Individuals Registered in Job Centers. *Acta Médica Portuguesa*, 33 (2), 124-132.
- Baard, P. P., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2004). Intrinsic need satisfaction: a motivational basis of performance and well-being in two work settings 1. *Journal of applied social psychology*, 34(10), 2045-2068.
- Bond, T. N., & Lang, K. (2019). The sad truth about happiness scales. *Journal of Political Economy*, 127 (4), 1-10.
- Chakraborty, B., Maji, S., Sen, A., Mallik, I., Baidya, S., & Dwibedi, E. (2019). A study on happiness and related factors among Indian college students. *Journal of Quantitative Economics*, 17 (1), 215-236.
- Compton, W. C., & Hoffman, E. (2019). *Positive psychology: The science of happiness and flourishing*. SAGE Publications.
- Duba, D., Jill, D., Graham, M. A., Britzman, M., & Minatrea, N. (2009). Introducing the "Basic Needs Genogram" in Reality Therapy-based marriage and family counseling. *International Journal of Reality Therapy*, 28(2), 15-26.

- Duckworth, A. L., & Quinn, P. D. (2009). Development and validation of the Short Grit Scale (GRIT-S). *Journal of personality assessment*, 91(2), 166-174.
- Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). Grit: perseverance and passion for long-term goals. *Journal of personality and social psychology*, 92(6), 108-117.
- Eskreis-Winkler, L., Duckworth, A. L., Shulman, E. P., & Beal, S. (2014). The grit effect: Predicting retention in the military, the workplace, school and marriage. *Frontiers in psychology*, 5(1), 5-12
- Faccio, F., Gandini, S., Renzi, C., Fioretti, C., Crico, C., & Pravettoni, G. (2019). Development and validation of the Family Resilience (FaRE) Questionnaire: an observational study in Italy. *BMJ open*, 9 (6), 5-12.
- Gagné, M., & Deci, E. L. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational behavior*, 26(4), 331-362.
- Galvão, A., de Jesus, S. N., Pinheiro, M., & Viseu, J. (2020). The dimensions of happiness within the Oxford happiness questionnaire: developing a valid multidimensional measurement instrument for a portuguese sample. *Revista INFAD de Psicologia. International Journal of Developmental and Educational Psychology.*, 2(1), 465-478.
- Georgoulas-Sherry, V., & Kelly, D. (2019). Resilience, Grit, and Hardiness: Determining the Relationships amongst these Constructs through Structural Equation Modeling Techniques. *Journal of Positive Psychology and Wellbeing*, 3 (2), 165-178.
- González, L., Castillo, I., & Balaguer, I. (2019). Exploring the Role of Resilience and Basic Psychological Needs as Antecedents of Enjoyment and Boredom in Female Sports. *Revista de Psicodidáctica (English ed.)*, 24 (2), 131-137.
- Hwang, Y. I., Arnold, S., Trollor, J., & Uljarević, M. (2020). Factor structure and psychometric properties of the brief Connor-Davidson Resilience Scale for adults on the autism spectrum. *Autism*, 1362361320908095.
- Ivevic, Z., & Brackett, M. (2014). Predicting school success: Comparing conscientiousness, grit, and emotion regulation ability. *Journal of research in personality*, 52(5), 29-36.
- Jin, B., & Kim, J. (2017). Grit, basic needs satisfaction, and subjective well-being. *Journal of Individual Differences*, 38 (1), 29-35.
- Karaman, M. A., Vela, J. C., Aguilar, A. A., Saldana, K., & Montenegro, M. C. (2019). Psychometric properties of US-Spanish versions of the grit and resilience scales with a Latinx population. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 41 (1), 125-136.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.
- LaGuardia, J. G., Ryan, R. M., Couchman, C. E., & Deci, E. L. (2000). Within-person variation in security of attachment: a self-determination theory perspective on attachment, need fulfillment, and well-being. *Journal of personality and social psychology*, 79 (3), 367-373.
- Lambert, L., Passmore, H. A., & Joshanloo, M. (2019). A positive psychology intervention program in a culturally-diverse university: Boosting happiness and reducing fear. *Journal of Happiness Studies*, 20 (4), 1141-1162.
- Lawrence, E. M., Rogers, R. G., Zajacova, A., & Wadsworth, T. (2019). Marital happiness, marital status, health, and longevity. *Journal of Happiness Studies*, 20 (5), 1539-1561.

- Li, J., Zhao, Y., Kong, F., Du, S., Yang, S., & Wang, S. (2018). Psychometric assessment of the Short Grit Scale among Chinese adolescents. *Journal of Psychoeducational Assessment, 36*(3), 291-296.
- Li, J., Zhao, Y., Lin, L., Chen, J., & Wang, S. (2018). The freedom to persist: Belief in free will predicts perseverance for long-term goals among Chinese adolescents. *Personality and Individual Differences, 121*(2), 7-10.
- Li, Y., Qiao, Y., Luan, X., Li, S., & Wang, K. (2019). Family resilience and psychological well-being among Chinese breast cancer survivors and their caregivers. *European journal of cancer care, 28* (2), e12984.
- Meyer, G., Shatto, B., Kuljeerung, O., Nuccio, L., Bergen, A., & Wilson, C. R. (2020). Exploring the relationship between resilience and grit among nursing students: A correlational research study. *Nurse education today, 84*(2), 5-12.
- Montas, M., Rao, S. R., Atassi, H. A., Shapiro, M. C., Dean, J., & Salama, A. R. (2021). Relationship of Grit and resilience to dental students' academic success. *Journal of Dental Education, 85*(2), 176-186.
- Nadrowska, N., Błażek, M., & Lewandowska-Walter, A. (2020). Polish adaptation of the Family Resilience Assessment Scale (FRAS). *Community mental health journal, 1*(1), 1-8.
- Neufeld, A., Mossière, A., & Malin, G. (2020). Basic psychological needs, more than mindfulness and resilience, relate to medical student stress: A case for shifting the focus of wellness curricula. *Medical Teacher, 1*-12.
- Ntoumanis, N., Ng, J. Y., Prestwich, A., Quested, E., Hancox, J. E., Thøgersen-Ntoumani, C., & Williams, G. C. (2020). A meta-analysis of self-determination theory-informed intervention studies in the health domain: effects on motivation, health behavior, physical, and psychological health. *Health Psychology Review, 5*(12), 1-31.
- Parsian, N., & Dunning, T. (2009). Developing and validating a questionnaire to measure spirituality: A psychometric process. *Global journal of health science, 1*(1), 2-12.
- Patel, K. K., & Dhar, M. (2020). Gender Differences in Marital Happiness among Newly Married Individuals in India: Do the Demographic and Socioeconomic Factors Matter?. *Demography India, 49*(1), 112-123.
- Pham, T. V., Beasley, C. M., Gagliardi, J. P., Koenig, H. G., & Stanifer, J. W. (2019). Spirituality, Coping, and Resilience Among Rural Residents Living with Chronic Kidney Disease. *Journal of Religion and Health, 5*(12), 1-18.
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2004). SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior research methods, instruments, & computers, 36*(4), 717-731.
- Reader, S. K., Pantaleao, A., Keeler, C. N., Ruppe, N. M., Kazak, A. E., Rash-Ellis, D. L., ... & Deatrick, J. A. (2020). Family Resilience From the Perspective of Caregivers of Youth With Sickle Cell Disease. *Journal of Pediatric Hematology/Oncology, 42* (2), 100-106.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2019). Brick by brick: The origins, development, and future of self-determination theory. *Advances in motivation science, 6*(2), 111-156.
- Salminen, S., Perttula, P., & Puro, V. (2020). Psychological Resilience and Occupational Injuries. *Psychology, 11*(03), 461-468.
- She, R., Yang, X., Lau, M. M., & Lau, J. T. (2020). Psychometric properties and normative data of the 10-item Connor–Davidson Resilience Scale among Chinese adolescent students in Hong Kong. *Child Psychiatry & Human Development, 1*-9.

- Short, C. A., Barnes, S., Carson, J. F., & Platt, I. (2020). Happiness as a predictor of resilience in students at a further education college. *Journal of Further and Higher Education, 44* (2), 170-184.
- Singh, J., & Chopra, V. G. (2018). Workplace spirituality, grit and work engagement. *Asia-Pacific Journal of Management Research and Innovation, 14* (1-2), 50-59.
- Singh, K., & Jha, S. D. (2008). Positive and negative affect, and grit as predictors of happiness and life satisfaction. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology, 34*(2), 40-45.
- Sixbey, M. (2005). Development of the family resilience assessment scale to identify family resilience constructs. Doctoral dissertation, School of Counselor Education, University of Florida.
- Wampler, K. S., Blow, A. J., McWey, L. M., Miller, R. B., & Wampler, R. S. (2019). The profession of couple, marital, and family therapy (CMFT): Defining ourselves and moving forward. *Journal of marital and family therapy, 45* (1), 5-18.
- Wang, S., Zhou, M., Chen, T., Yang, X., Chen, G., Wang, M., & Gong, Q. (2017). Grit and the brain: spontaneous activity of the dorsomedial prefrontal cortex mediates the relationship between the trait grit and academic performance. *Social cognitive and affective neuroscience, 12*(3), 452-460.
- Watkins, P. C., McLaughlin, T., & Parker, J. P. (2019). Gratitude and subjective well-being: Cultivating gratitude for a harvest of happiness. In *Scientific concepts behind happiness, kindness, and empathy in contemporary society* (pp. 20-42). IGI Global.
- Yildirim, M., & Belen, H. (2019). The role of resilience in the relationships between externality of happiness and subjective well-being and flourishing: A structural equation model approach. *Journal of Positive Psychology and Wellbeing, 3* (1), 62-76.
- Zamarro, G., Nichols, M., Duckworth, A. L., & D'Mello, S. K. (2020). Validation of survey effort measures of grit and self-control in a sample of high school students. *PLoS one, 15*(7), 5-12.
- Zhou, J., Guo, Q., & Xu, R. (2020). Reciprocal filial piety facilitates academic success via autonomy: generalizing findings in Chinese society to a global context. *Frontiers in Psychology, 11*(69), 5-17.

مقیاس تاب‌آوری خانواده

ردیف	سوالات	کاملاً مخالفم	مخالفم	موافقم	کاملاً موافقم
۱	در هر خانواده‌ای مشکلاتی وجود دارد.	۱	۲	۳	۴
۲	هرچه که بر سر خانواده ما می‌آید، حتماً دلیل دارد.	۱	۲	۳	۴
۳	ساختار خانواده ما برای مواجهه با امور غیر منتظره، انعطاف‌پذیر است.	۱	۲	۳	۴
۴	تعامل با دوستان بخشی از فعالیت‌های روزمره خانواده ماست.	۱	۲	۳	۴
۵	دوستان خانوادگی ما، برای ما و هویت ما، ارزش قائل‌اند.	۱	۲	۳	۴
۶	قوانین خانواده ما خشک و انعطاف‌ناپذیر نیستند.	۱	۲	۳	۴
۷	قوانین در خانواده ما برحسب نیازهای خانوادگی تغییر می‌کنند.	۱	۲	۳	۴
۸	کارهایی که ما برای هم انجام می‌دهیم، به ما این احساس را می‌دهد که بخشی از یک خانواده هستیم.	۱	۲	۳	۴
۹	در خانواده ما، رویدادهای پراسترس به‌عنوان بخشی از زندگی پذیرفته شده‌اند.	۱	۲	۳	۴
۱۰	ما این موضوع را پذیرفته‌ایم که مشکلات به‌صورت غیر منتظره رخ می‌دهند.	۱	۲	۳	۴
۱۱	همه ما در اخذ تصمیمات مهم خانوادگی نقش داریم.	۱	۲	۳	۴

۱	۲	۳	۴	خانواده ما می‌تواند در هنگام مصیبت‌ها شرایط را درک کند و به فعالیت خود ادامه دهد.	۱۲
۱	۲	۳	۴	ما خودمان را با شرایط لازم جهت انجام مسئولیت‌های خانوادگی، انطباق می‌دهیم.	۱۳
۱	۲	۳	۴	مراقب اینکه به چه میزان برای انجام کارهای مربوط به دوستانمان وقت بگذاریم، هستیم.	۱۴
۱	۲	۳	۴	ما مراقب حرف‌هایی که به هم می‌زنیم، هستیم.	۱۵
۱	۲	۳	۴	ما نسبت به روش‌های جدید انجام امور خانوادگی، انعطاف‌پذیر هستیم.	۱۶
۱	۲	۳	۴	سایر اعضای خانواده ما را درک می‌کنند.	۱۷
۱	۲	۳	۴	ما از همسایه‌ها طلب کمک و یاری می‌کنیم.	۱۸
۱	۲	۳	۴	در مراسم‌های مذهبی مسجد یا سایر مکان‌های مشابه به آن شرکت می‌کنیم.	۱۹
۱	۲	۳	۴	در خانواده ما این باور وجود دارد که دوستان می‌توانند برای ما مفید باشند.	۲۰
۱	۲	۳	۴	این‌که می‌توانیم از عهده مشکلاتمان برآییم، باور خانوادگی ماست.	۲۱
۱	۲	۳	۴	اگر منظور یکدیگر را نفهمیم، می‌توانیم از هم بخواهیم تا موضوع را روشن سازند.	۲۲
۱	۲	۳	۴	در خانواده ما اعضای می‌توانند با یکدیگر صادق و رک و راست باشند.	۲۳
۱	۲	۳	۴	در خانواده ما، اعضا می‌توانند بدون اینکه کسی را ناراحت کنند، درد دل نموده و خالی شوند.	۲۴
۱	۲	۳	۴	هنگام بروز مشکلات ما می‌توانیم بر سر امور، به توافق برسیم.	۲۵
۱	۲	۳	۴	ما می‌توانیم اختلاف‌نظرهای خانوادگی در پذیرش یک مصیبت (فقدان) را مدیریت کنیم.	۲۶
۱	۲	۳	۴	این نظر خانواده ماست که می‌توانیم به افراد اجتماع اطمینان کنیم.	۲۷
۱	۲	۳	۴	در خانواده ما، افراد می‌توانند معنای پنهان و نهفته در پشت پیام‌ها را جویا شوند.	۲۸
۱	۲	۳	۴	ما می‌توانیم مشکلات مهم را حل کنیم.	۲۹
۱	۲	۳	۴	حتی اگر مشکل دیگری بروز کند، باز هم می‌توانیم ادامه دهیم و کم نیاوریم.	۳۰
۱	۲	۳	۴	ما می‌توانیم درباره روش‌های برقراری ارتباط در خانواده، باهم صحبت کنیم.	۳۱
۱	۲	۳	۴	در سختی‌ها، می‌توانیم به‌عنوان یک خانواده عمل کنیم.	۳۲
۱	۲	۳	۴	ما درباره تصمیمات باهم مشورت می‌کنیم.	۳۳
۱	۲	۳	۴	ما برای حل مشکلات، آن‌ها را به شیوه‌ای مثبت طرح می‌کنیم.	۳۴
۱	۲	۳	۴	ما مشکلات را به بحث می‌گذاریم و از حل آن‌ها احساس خوبی به دست می‌آوریم.	۳۵
۱	۲	۳	۴	ما درباره موضوعات مختلف آنقدر صحبت می‌کنیم تا به یک راه‌حل برسیم.	۳۶
۱	۲	۳	۴	ما در فعالیت‌های داوطلبانه اجتماعی شرکت می‌کنیم.	۳۷
۱	۲	۳	۴	ما برای بیان عقایدمان در خانواده آزاد هستیم.	۳۸
۱	۲	۳	۴	از صرف زمان و انرژی برای خانواده، احساس خوبی داریم.	۳۹
۱	۲	۳	۴	ما احساس می‌کنیم که افراد جامعه در مواقع اضطراری مشتاق کمک و یاری‌رسانی هستند.	۴۰
۱	۲	۳	۴	ما از زندگی در این جامعه احساس امنیت می‌کنیم.	۴۱
۱	۲	۳	۴	احساس می‌کنیم به‌وسیله سایر اعضای خانواده پذیرفته شده‌ایم.	۴۲
۱	۲	۳	۴	احساس می‌کنیم که برای مواجه شدن با مشکلات بزرگ، خانواده‌ای قدرتمند (توانا) هستیم.	۴۳
۱	۲	۳	۴	در خانواده ما اگر کسی ناراحت باشد، همه ناراحت می‌شویم.	۴۴
۱	۲	۳	۴	ما دوستان نزدیکی داریم که واقعاً به آن‌ها عشق می‌ورزیم.	۴۵
۱	۲	۳	۴	ما به خداوند متعال ایمان داریم.	۴۶
۱	۲	۳	۴	ما توانایی حل مشکلاتمان را داریم.	۴۷
۱	۲	۳	۴	ما احساساتمان را نسبت به خودمان مطرح می‌کنیم.	۴۸
۱	۲	۳	۴	می‌دانیم که در هنگام گرفتاری‌ها، خدمات رفاه اجتماعی فراهم است.	۴۹
۱	۲	۳	۴	می‌دانیم که برای دوستانمان مهم هستیم.	۵۰
۱	۲	۳	۴	از اشتباهات یکدیگر درس می‌گیریم.	۵۱
۱	۲	۳	۴	در خانواده ما، افراد منظور حرف‌هایی را که به هم می‌زنند، روشن می‌کنند.	۵۲
۱	۲	۳	۴	ما در فعالیت‌هایی که در شأن خانواده‌مان باشد، شرکت می‌کنیم.	۵۳

۴	۳	۲	۱	در فعالیتهای مذهبی شرکت می‌کنیم.	۵۴
۴	۳	۲	۱	ما از همسایه‌هایمان سوغات و هدایا دریافت می‌کنیم.	۵۵
۴	۳	۲	۱	ما از رهبران (مشاوران) مذهبی راهنمایی می‌خواهیم.	۵۶
۴	۳	۲	۱	ما به‌ندرت به نگرانی‌ها یا مشکلات اعضاء خانواده گوش می‌دهیم.	۵۷
۴	۳	۲	۱	ما در انجام وظایف خانوادگی مشارکت می‌کنیم.	۵۸
۴	۳	۲	۱	ما علاقه و عواطف خود را به اعضاء خانواده نشان می‌دهیم.	۵۹
۴	۳	۲	۱	ما به یکدیگر می‌گوییم که چقدر نگران و مراقب هم هستیم.	۶۰
۴	۳	۲	۱	ما فکر می‌کنیم که جامعه برای پرورش کودکان، خوب است.	۶۱
۴	۳	۲	۱	ما فکر می‌کنیم که با افراد جامعه نباید زیاد رابطه برقرار کرد.	۶۲
۴	۳	۲	۱	ما اطمینان داریم که حتی در شرایط سخت، امور به سرانجام می‌رسند.	۶۳
۴	۳	۲	۱	ما روش‌های جدید حل مشکلات را امتحان می‌کنیم.	۶۴
۴	۳	۲	۱	ما ضرورت تعامل و ارتباط با سایر اعضاء خانواده را در هنگام سختی‌ها درک می‌کنیم.	۶۵
۴	۳	۲	۱	ما سعی می‌کنیم مطمئن شویم که به اعضاء خانواده از لحاظ جسمی و عاطفی آسیبی نمی‌رسد.	۶۶

مقیاس شادمانی زناشویی

ردیف	لطفاً بعد از خواندن هر یک از گزاره‌های زیر میزان احساس شادمانی و رضایت خود را در آن حیطه انتخاب نمایید.	از کاملاً شاد تا کاملاً ناشاد									
۱	از نظر مسئولیت‌های خود در امور خانه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	نحوه تربیت فرزندان	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۳	فعالیت‌های اجتماعی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۴	شرایط اقتصادی خانواده	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۵	روابط اجتماعی خانواده	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۶	روابط جنسی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	پیشرفت تحصیلی (شغلی)	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸	استقلال فردی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۹	استقلال همسری	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰	شادمانی کلی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰

مقیاس نیازهای بنیادین روانشناختی

ردیف	سوالات	کاملاً نادرست	نادرست	تا حدودی درست	درست	کاملاً درست
۱	احساس می‌کنم برای تصمیم در خصوص این‌که چطور می‌خواهم زندگی را بگذرانم آزاد هستم.	۱	۲	۳	۴	۵
۲	آدم‌هایی را که با آن‌ها ارتباط متقابل دارم، واقعاً دوست دارم.	۱	۲	۳	۴	۵
۳	اغلب اوقات، خیلی احساس توانایی نمی‌کنم	۱	۲	۳	۴	۵
۴	در زندگی‌ام احساس تحت اجبار بودن می‌کنم.	۱	۲	۳	۴	۵
۵	آدم‌هایی را که می‌شناسم، به من می‌گویند در آنچه انجام می‌دهم، خوب هستم.	۱	۲	۳	۴	۵
۶	با آدم‌هایی که در معرض تماس قرار می‌گیرم، کنار می‌آیم.	۱	۲	۳	۴	۵
۷	معمولاً با خودم مشغولم و ارتباطات اجتماعی زیادی ندارم.	۱	۲	۳	۴	۵

۵	۴	۳	۲	۱	۸	عموماً در بیان افکار و نظراتم احساس آزادی می‌کنم.
۵	۴	۳	۲	۱	۹	آدم‌هایی را که به‌طور مرتب با آن‌ها ارتباط متقابل دارم، دوست خود می‌دانم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۰	اخیراً توانسته‌ام مهارت‌های جدید و جالبی یاد بگیرم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۱	در زندگی روزمره‌ام اغلب مجبورم آنچه را که به هم گفته می‌شود انجام دهم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۲	افرادی که در زندگی‌ام هستند هوای من را دارند.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۳	بیشتر روزها احساس می‌کنم آنچه را که انجام می‌دهم دستاوردی برایم دارد.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۴	آدم‌هایی که روزانه با آن‌ها ارتباط متقابل دارم، ملاحظه احساسات من را می‌کنند.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۵	امکان زیادی در زندگی‌ام به دست نمی‌آورم تا نشان دهم چه آدم توانمندی هستم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۶	آدم‌های زیادی نیستند که به آن‌ها نزدیک باشم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۷	احساس می‌کنم در موقعیت‌های زندگی روزانه‌ام عمدتاً می‌توانم خودم باشم.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۸	به نظر نمی‌رسد آدم‌هایی که به‌طور مرتب با آن‌ها ارتباط متقابل دارم، خیلی دوستم داشته باشند.
۵	۴	۳	۲	۱	۱۹	اغلب خیلی احساس توانایی نمی‌کنم.
۵	۴	۳	۲	۱	۲۰	در زندگی روزانه‌ام امکان زیادی برایم نیست که خودم تصمیم بگیرم چطور کارها را انجام دهم.
۵	۴	۳	۲	۱	۲۱	به‌طور کلی، آدم‌ها با من رفتار نسبتاً دوستانه‌ای دارند.

پرسشنامه معنویت

ردیف	سوالات	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم
۱	از آنچه هستم خشنودم.	۴	۳	۲	۱
۲	من خصایل (صفات) نیکویی دارم.	۴	۳	۲	۱
۳	من نگرش مثبتی نسبت به خودم دارم.	۴	۳	۲	۱
۴	من فرد ارزشمندی هستم.	۴	۳	۲	۱
۵	من معمولاً با اعتمادبه‌نفس هستم.	۴	۳	۲	۱
۶	زندگی‌ام برای من پر معنا است.	۴	۳	۲	۱
۷	من معتقدم که با افراد یکدیگر برابر هستم.	۴	۳	۲	۱
۸	من فرد مهربانی هستم.	۴	۳	۲	۱
۹	من در موقعیت‌های دشوار به دنبال معنا هستم.	۴	۳	۲	۱
۱۰	من درباره چیزهای مثبت فکر می‌کنم.	۴	۳	۲	۱
۱۱	معنویت، من را در تعیین اهدافم یاری می‌دهد.	۴	۳	۲	۱
۱۲	معنویت، من را در تصمیم‌گیری درباره آنچه هستم یاری می‌دهد.	۴	۳	۲	۱
۱۳	معنویت، بخشی از نگرش من به زندگی است.	۴	۳	۲	۱
۱۴	معنویت، بازنگری‌ام یکی شده است.	۴	۳	۲	۱
۱۵	من در برنامه‌های محیطی شرکت می‌کنم.	۴	۳	۲	۱

۱	۲	۳	۴	۱۶	من کتاب‌هایی در مورد معنویت می‌خوانم.
۱	۲	۳	۴	۱۷	من برای رسیدن به آرامش درونی مراقبه می‌کنم.
۱	۲	۳	۴	۱۸	من برای زندگی کردن متعادل (همگام و آرام) با طبیعت تلاش می‌کنم.
۱	۲	۳	۴	۱۹	من تلاش می‌کنم که فرصتی برای افزایش معنویتم بیابم.
۱	۲	۳	۴	۲۰	من از سکوت برای برقراری ارتباط با خودم (و شناخت خودم) استفاده می‌کنم.
۱	۲	۳	۴	۲۱	من به دنبال هدفی در زندگی هستم.
۱	۲	۳	۴	۲۲	من از گوش دادن به موسیقی لذت می‌برم.
۱	۲	۳	۴	۲۳	من به پیدا کردن جواب‌هایی برای رمز و رازهای زندگی نیاز دارم.
۱	۲	۳	۴	۲۴	روابط پایدار برای من مهم هستند.
۱	۲	۳	۴	۲۵	من به رسیدن به آرامش درونی نیاز دارم.
۱	۲	۳	۴	۲۶	من در زندگی‌ام به دنبال زیبایی هستم.
۱	۲	۳	۴	۲۷	من به داشتن ارتباط استوار با مردم نیاز دارم.
۱	۲	۳	۴	۲۸	زندگی‌ام رو به رشد است.
۱	۲	۳	۴	۲۹	من به ایجاد یک زندگی پرمعنا نیاز دارم.

فرم کوتاه مقیاس استقامت

ردیف	سوالات	اصلاً	زیاد	کمی	تقریباً	بسیار زیاد
۱	گاهی اوقات ایده‌ها و پروژه‌های جدید، حواس مرا از ایده‌ها و پروژه‌های قبلی پرت می‌کند.	۱	۲	۳	۴	۵
۲	موانع مرا ناامید نمی‌سازند.	۱	۲	۳	۴	۵
۳	من برای مدت کوتاهی مدام به یک ایده یا پروژه خاص فکر می‌کنم، اما بعد از مدتی علاقه‌ام را نسبت به آن از دست می‌دهم.	۱	۲	۳	۴	۵
۴	من آدم سخت‌کوشی هستم.	۱	۲	۳	۴	۵
۵	من اغلب هدفی را انتخاب می‌کنم، اما بعداً تصمیم می‌گیرم که هدف دیگری دنبال کنم.	۱	۲	۳	۴	۵
۶	من در معطوف کردن توجهم بر روی پروژه‌هایی که تکمیل کردنشان بیش از چند ماه طول می‌کشد، مشکل دارم.	۱	۲	۳	۴	۵
۷	من هر کاری را که شروع می‌کنم به پایان می‌رسانم.	۱	۲	۳	۴	۵
۸	من فرد با پشتکاری هستم.	۱	۲	۳	۴	۵

The Mediating Role of Grit in the Relationship between Marital Happiness, Basic Psychological Needs and Spirituality with Family Resilience

Zhaleh. Bahraei¹, ali. HosseiniAlmadani^{*2} & Ahmad. Baseri³

Abstract

Aim: The present study aimed to investigate the mediating role of grit in the relationship between marital happiness, basic psychological needs, and spirituality with family resilience. **Methods:** The research had a descriptive correlational method, and its statistical population consisted of all 46257 married men and women working in the teaching staff of the department of education in Tehran in 2020 (32046 women and 14211 men). A sample of 420 individuals was selected according to Klein's theory (2016) using online non-random convenience sampling and they responded to the Sikbi Family Resilience Scale (2005), the marital happiness scale by Azarin et al. (1973), the basic psychological needs questionnaire by Lagarde et al. (2000), The spirituality questionnaire by Parsian and Dunning (2009), and the grit scale- short form (GRIT-S) by Dakworth and Quinn (2009). The proposed model was analyzed by a structural equation model using SPSS and AMOS 24. **Results:** The results indicated that direct paths of marital happiness ($\beta=0.309$, and $P=0.002$), basic psychological needs ($\beta=0.555$ and $P=0.001$), spirituality ($\beta=0.309$ and $P=0.001$), and grit ($\beta=0.632$ and $P=0.001$) were significant on family resilience. Furthermore, indirect effects of marital happiness, basic psychological needs, and spirituality were significant on family resilience through the mediating role of grit ($P=0.01$). **Conclusion:** The modified structural model of the research had a desirable and acceptable fit with the research data and it was an important step in identifying determinants of family resilience in married individuals.

Keywords: Family resilience; Marital happiness; Basic psychological needs; Spirituality; Grit

1. PhD Student, Department of Psychology, Faculty of Humanities, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

2. *Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Humanities, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Email: alihosseiniAlmadani@yahoo.com

3. Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Social and Cultural Sciences, Imam Hossein University, Tehran, Iran